

hit JEDANAESTO KOLO hit
BIBLIOTEKA MODERNE LITERATURE

Uređuje
ZLATKO CRNKOVIĆ

Likovno opremio
ALFRED PAL
Fotografiju na ovitku snimio
MITJA KOMAN

ULRICH PLENZDORF

Nove patnje mladoga W.

S njemačkog prevela
TRUDA STAMAĆ

ZNANJE ZAGREB 1978

Naslov izvornika

Ulrich Plenzdorf
DIE NEUEN LEIDEN DES JUNGEN W.

© 1973, VEB Hinstorff Verlag, Rostock – DDR

GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
OSIJEK

871079517

113.592

BILJEŠKA U »BERLINER ZEITUNGU« OD 26. PROSINCA:

Uvečer 24. prosinca, u naselju Raj II, u gradskoj četvrti Lichtenberg, pronađen je u vrtnoj kućici, teško ranjen, mladić Edgar W. Prema izvještaju Narodne milicije, Edgar W., koji je već duže vremena neprijavljen stanovao u vrtnoj kućici određenoj za rušenje, stradao je zato što je nestručno rukovao električnom strujom.

OGLAS U »BERLINER ZEITUNGU« OD 30. PROSINCA:

Dne 24. prosinca nesretni je slučaj okončao život našega mladog kolege

Edgara Wibeaua

Mnogo je toga još bilo pred njim!

VEB WIK Berlin

AGL

Poslovođa

FDJ

OGLASI U LISTU »VOLKSWACHT«, FRANKFURT
NA ODRI, 31. PROSINCA:

Tragičnim je slučajem posve neočeki-
vano prekinut život našega nezaboravnog
prijatelja iz mladosti

EDGARA WIBEAU

VEB (K) Hydraulik Mittenberg
Školski centar Upravitelj FDJ

Za me posve neshvatljivo, 24. je prosin-
ca moj dragi sin

EDGAR WIBEAU

podlegao posljedicama tragične nesreće.
Else Wibeau

– A kad si ga vidjela posljednji put?
– U rujnu. Potkraj rujna. Večer prije
odlaska.

– Nisi nikad pomišljala na kakvu poli-
cijsku potragu?

– Ako mi tko šta može predbaciti, to ni
u kojem slučaju nisi ti! Ni u kojem slučaju
čovjek koji se o svom sinu brinuo samo
preko dopisnica!

– Oprosti! Nije li to bila tvoja želja kad
sam promijenio svoj životni put?!

– I opet ta tvoja stara ironija! To što
nisam išla na policiju bilo je možda jedino
ispravno što sam učinila. Pa i to je, na
kraju krajeva, ispalo krivo. Isprva sam s
njim jednostavno prekinula. Doveo me u
nemoguću situaciju, i u stručnoj školi i u
radionici. Sin upraviteljice, dotad najbolji
učenik, prosjek jedan cijeli jedan, postaje
huligan! Napušta školu! Bježi od kuće!
Mislim... Zatim su od njega dosta često i

redovito počele stizati vijesti. Ne meni! Bože sačuvaj! Njegovom kolegi Williju. Na vrpčama. Čudni tekstovi. Nekako nupuhani. Na kraju mi je taj Willi dao da ih čujem, stvar se i njemu činila čudnom. Gdje je Edgar – a bio je u Berlinu – nije mi isprva htio reći. Iz vrpca nikome ništa nije bilo jasno. Ipak se vidjelo da je Edgar zdrav, čak i da radi, dakle, ne klatara se. Poslije je iskrsla i neka djevojka s kojom se onda razišao. Udala se! Dok mi je bio pred očima, nije imao posla s djevojkama. Ali ipak, sve to nije bio slučaj za policiju!

Stop, stop! – Čista bezvezarija. I te kako sam imao posla s djevojkama. Prvi put kad mi je bilo četrnaest godina. Sada to mogu reći. Govorkalo se koješta, ali ništa određeno. Pa sam sve htio točno saznati; eto, takav sam. Zvala se Sylvia. Bila je od mene starija otprilike tri godine. Da je hapam, nije mi trebalo ni šezdeset minuta. Smatram to dobrim vremenom za svoju dob, pogotovu kad pomislim da tada još nisam imao sav svoj šarm, ni ovu izrazitu bradu. Ruljo, ne velim to da bih koga odavao, nego da nitko ne stekne pogrešnu sliku. Tek godinu dana poslije toga prosvijetlila me majka. Sva se strgala. Ja, idiot, skoro sam krepao od smijeha, ali sam izigravao janješce, kao i uvijek. Smatrao sam da je to gnusno.

– A kako je postao huligan?
– Slomio je nastavniku nožni palac.
– Palac?
– Bacio mu je na nogu nekakvu tešku željeznu ploču, ležište. To me dotuklo. Mislim...

– Tek tako?

– Nisam bila tamo, ali kolega Fleming mi je rekao – to je taj nastavnik, iskusan stari nastavnik, baš pouzdan – rekao mi je da je to bilo ovako: ujutro je on u radionici dijelio posao, trebalo je brusiti upravo ta ležišta. Dečki su brusili, a pri mjeranju je zapazio da je Willijeva ploča, to je bio Edgarov susjed, zapravo gotova, ali da je on nije brusio. Bila je iz automata. Ležišta se u proizvodnji, naravno, rade automatski. Dečko ga je nabavio i sada pokazao. Ploča je, naravno, bila točna na stotinku. Flemming mu je rekao: Ova je iz automata.

Willi: Iz kakvog automata?

Flemming: Iz automata u pogonu 2.

Willi: Što, tamo postoji automat?! A otkuda bih ja to, majstore, znao? U toj smo hali posljednji put bili na početku naukovanja, i tada smo mislili da je to inkubator.

Bila je to Edgarova dosjetka, i sve je, naravno bilo već unaprijed dogovoreno: dakle, pretpostavimo, tamo stoji automat. Može biti. Ali, pitamo se onda, a zašto

onda ta, postolja moramo brusiti turpijom? I to u trećoj godini naukovanja!

Jest, to sam rekao, istina je. Ali tek tako. Dogovoreno nije bilo baš ništa. Znao sam što Willi i drugovi smjeraju, ali sam htio ostati po strani, kao i uvijek.

Flemming: Što sam vam rekao kad ste kod mene počeli? Rekao sam: Tu imate komad željeza! Kad od njega uspijete napraviti sat, izučili ste obrt. Ni prije ni poslije.

Bila je to njegova omiljena uzrečica.

A Edgar: Ali, ni onda nismo htjeli biti urari.

Odavno sam to kanio reći Flemmingu. To naime nije bila njegova jedina glupa uzrečica; čitav njegov stav bio je srednjovjekovni: razdoblje manufakture. Dotad sam to uvijek gutao.

– I, na kraju, naš mu je Edgar bacio to postolje na nogu takvom snagom da mu je slomio prst. Bila sam kao gromom ošinu-ta. Isprva nisam mogla vjerovati.

Sve je to točno. Osim dvije sitnice. Prvo, ja nisam ploču *bacio*. Nije bilo ni potrebno. Ploče su ionako dovoljno teške da već i samom svojom masom prebiju kakav stari papak ili nešto slično. Trebalo ju je tek ispustiti iz ruku. Što sam i učinio. I, drugo, nisam je pustio da padne *na kraju*, Flemming je prije toga rekao još jednu rečenicu, naime zaurlao je: Od tebe to, *Wiebau*, ne bih nikada očekivao!

I tu mi je pukao film. Ispustio sam ploču. Kako to zvuči: Edgar *Wiebau!* – Ali, Edgar Wibeau! Nijedna seljačina ne veli nievau umjesto niveau. Smatram, napokon, da svaki čovjek ima pravo da ga oslovljavaju njegovim pravim imenom. Ako to nekome nije važno – meni jest. Tako je to bilo već godinama. Majci se živo fućkalo što je oslovljuju s *Wiebau*. Mislila je da se to tako udomaćilo, i da od toga neće krepiti i, uopće, sve što je na poslu postigla bilo je pod imenom *Wiebau*. I onda, naravno, čovjeka zovu *Wiebau*. A i što je to s prezimenom *Wibeau*? E, da je Hitler, ili Himmler! Bilo bi sranja! Ali ovako? *Wibeau* je staro hugenotsko ime, pa? – Unatoč tome, nije to, naravno, bio razlog da starom Flemmingu spustim staru ploču na stari papak. Bila je to prava svinjarija. Odmah mi je bilo bistro da sad ni najgora svinja neće više govoriti o školovanju, nego samo o ploči i papku. Ali, ponekad bih pošizao i pao bi mi mrak na oči, i tada bih učinio nešto za što poslije nisam znao što je bilo. A bila je to zapravo moja hugenotska krvca, ili sam imao

previsok krvni tlak, previsok hugenotski krvni tlak.

Misliš da se Edgar jednostavno uplašio posljedica i pobjegao?

- Pa da. A što drugo?

Moram reći: mogući me epilog nije osobito oduševljavao. »Što naš prijatelj Wiebau (!) ima reći o svom vladanju prema majstoru Flemmingu?« Kužiš? Radije bih sebi pregrizao ne znam što negoli slinio: Uviđam... Ubuduće ću se... Time se obvezujem da... i tako dalje! Bio sam protiv samokritike, mislim: one javne. To je ipak nekakvo poniženje. Ne znam da li me tko razumije. Mislim da čovjeku treba ostaviti njegov ponos. Isto je tako i s uzorom. Svakog ti usranog trenutka dođe netko i odmah bi htio saznati ima li čovjek kakav uzor, i koji, ili se triput tjedno o tome mora pisati neki sastavak. Može biti da i ja imam neki uzor, ali neću odmah s njime na pazar. Jednom sam zapisao: »Moj najveći uzor jest Edgar Wibeau. Želim biti onakav kakav će jednom biti on. I ništa više.« To jest: htio sam to napisati. A onda sam pustio. Čujte! Sastavak u najboljem slučaju ne bi bili ocijenili. Ni jedno govredo od tih učitelja ne bi se bilo usudilo dati ni kulpu, ni nešto slično.

- Možeš li se sjetiti još čega?

- Neke svađe, misliš? - Nikada se nisamo svađali. Ipak, jednom se od bijesa bacio niza stube, jer ga nisam htjela nekamo povesti. Bilo mu je pet godina, ako to misliš. - Ali, svejedno, svemu sam zacijelo kriva ja.

Glupost nad glupostima! Nitko tu nije kriv, samo ja. To ćemo upamtiti zasnagda! - Edgar Wibeau okanio se naukovanja i otišao od kuće *jer je to već odavno kanio*. Snalazio se u Berlinu kao ličilac, to mu se sviđalo, imao je Charlottu, i skoro je napravio veliko otkriće, *jer je tako htio!*

A što sam pri tom odmrčao, čista je budalaština. Ali, ako to koga tješi: nisam bogzna što osjetio. Sa 380 volta nema šale, kužiš. Brzo je to išlo. Inače, žaljenje s onu stranu Jordana nije uobičajeno. Svi znamo što nam tu cvjeta. Da prestajemo egzistirati čim prestanete misliti na nas. Moje su šanse tu sitne. Bio sam mlad.

- Zovem se Wibeau.

- Drago mi je. Lindner, Willi.

Willi, zdravo! Za života si mi bio najbolji prijatelj, i učini mi sada tu uslugu! Ne počni sad i ti čeprkati po svojoj duši ili negdje za kakvom krivnjom, i slično. Saberj se.

– Postoje navodno neke Edgarove vrpce na kojima je nešto govorio? Može li se doći do njih? Mislim, mogu li ih i ja čuti? Je li sada zgodno?

– Da. Možete.

VRPCE:

jer sam / da ne duljim wilhelme / sklopio
poznanstvo / koje je mom srcu blisko /
upoznao sam anđela / a ipak nisam podoban
da priopćim / kako je savršena / i zašto je
savršena / ukratko / sva mi je čula i misli /
obuzela i zarobila – kraj*

ne / ja se ne obmanjujem / u njezinim crnim
očima razabirem da s mojom sudbinom
suosjeća – ona mi je sveta – u njezinoj
prisutnosti žudnja šuti – kraj

dosta / wilhelme / zaručnik je tu – srećom
nisam prisustvovao dočeku – to bi mi razdrlo
srce – kraj

meni je sklon / ali ja držim / da je to lottino
djelo / u tom su žene majstori / i pravo je tako
/ žene mogu održati dva štovatelja u dobrim
odnosima / a to je njima na korist / ma kako
se takmaci rijetko slagali – kraj

* Svi citati navedeni su prema prijevodu Ive Hergešića: J. W. Goethe, *Patnje mladog Werthera*, Školska knjiga, 1974.

to je bila noć – wilhelme / sad ću moći
preturiti sve / neću je više vidjeti – ovdje
sjedim / daščem / i hvatam zrak / nastojim
da se smirim / čekam jutro / konji su naruče-
ni u cik zore – kraj

o prijatelji moji / zašto struja genija potekne
tako rijetko / i zašto su njeni valovi rijetko
visoki – a vašu začuđenu dušu potresa –
dragi prijatelji / na jednoj i drugoj obali
stanuju gospoda / ljudi mirni ravnodušni /
kojima bi bujica upropastila njihove vrtne
kućice – lijehe s tulipanima / i polja s kupu-
som / pa gospoda za vremena grade nasipe i
odvode / da bi se obranili od opasnosti / koja
bi mogla zaprijetiti – sve mi to / wilhelme /
oduzima riječ pa ostajem nijem – povlačim
se u se i nalazim čitav jedan svijet – kraj

a tome ste krivi vi svi / koji ste me svojom
rječitošću u taj jaram strpali / koji ste toliko
pjevali i pripijevali / o djelatnom životu –
aktivitetu – zatražio sam svoj otpust / priopći
to mojoj majci / ali nekako zašećeri – kraj

– Razumijete li?

– Ne. Baš ništa...

I ne možete. Niti tko drugi može, pretpostav-
ljam. To je iz onoga starog libra ili sveščića.

Reclamovo izdanje. Ne znam čak reći ni kako se zove. Stara naslovna stranica isparila je na starom zahodu u Willijevu kućerku. Cijela je stvar bila napisana tim istim nemogućim stilom.

- Koji put pomislim – nekakvi kodovi.
- Za kodove ima previše smisla. A opet ne zvuči ni kao da je izmišljeno.
- Kod Eda se to nikada nije znalo. On je izmišljao i kojekakve druge stvari. Na primjer, cijele songove. Tekstove i melodije! Nije uopće bilo instrumenta koji nakon dva dana ne bi svirao. Ili, dobro, nakon tjedan dana. Znao je praviti računala, koja funkcioniraju i danas. Ali najviše vremena proveli smo slikajući.
- Edgar je i slikao? Kakve su to bile slike?
- Uvijek DIN A₂.*
- Mislim: kakve motive? Mogu li vidjeti koju?
- Ne možete. Sve ih je ponio sobom. Ne bi se moglo reći »motive«. Slikali smo isključivo apstraktno. Jedna se zvala Fizika. I: Kemija. Ili: Matematičarev mozak. Samo, njegova je majka bila protiv toga. Trebao je najprije steći nekakvo »čestito zvanje«. Ed se zbog toga dosta njupao, ako vas to zanima. Ali najkiseliji je bio kad bi prokužio da je ona, njegova majka,

* Format papira.

opet zadržala kakvu kartu od njegova začinjavca . . . Mislim: od njegova oca . . . Mislim: od vas. A, znalo se to dogoditi. Onda bi uvijek bio jezivo kiseo.

Istina. To me nije nimalo oduševljavalo. Ko-
načno, još uvijek postoji bar nešto poput po-
štanske tajne, a dopisnice su glasile izričito na
mene. Na gospodina Edgara Wibeaua, starog
hugenota. Svaka bi bena primijetila da ne smi-
jem ništa doznati o svom roditelju, tom šlam-
pavcu koji je samo cugao i vječito se natezao sa
ženskama. Crni čovjek iz Mittenberga. Skupa
sa svojim slikarstvom koje nije kužio nitko živ,
za što je, naravno, krivo slikarstvo.

- I vi mislite da je Edgar otišao zbog toga?
- Ne znam . . . U svakom slučaju, ono što većina misli, da je otišao zbog one stvari s Flemmingom, to je napuhano. Ni ja zapravo ne razumijem zašto je to učinio. Nije imao što ispaštati. Bio je glavni u svim predmetima i bez štrebanja. Inače se u svemu držao po strani. Gužve je kod nas bilo češće. Mnogi su govorili: mamin sinak. Naravno, ne otvoreno. Ed je bio faca. Ili bi to prečuo. Na primjer, ono s minicama. Ženske, mislim, cure iz našeg razreda nisu se htjele okaniti da u tim minicama

ne plaze po radionici, mislim na radu. Ne bi li i nastavnicima pokazale nešto svoga. Iks puta su to već zabranili. To nam je tako zasmrdjelo da smo jednom svi mi, svi dečki, jednoga jutra došli u minicama na posao. Baš je to bila super-smotra. Ed se tu držao po strani. Valjda mu je bilo preblesavo.

Na žalost, nisam imao ništa protiv kratkih suknji. Čovjek ispadne ujutro posve krmeljiv iz brloga, vidi prvu žensku na prozoru i već malo živne. Inače, što se mene tiče, svatko se može obući kako hoće. Svejedno, ta je stvar bila luda. Mogla je biti moja, ta ideja. Držao sam se po strani jednostavno zato što nisam htio ljutiti mamu. S moje je strane to bila zbilja velika pogreška: nikada je nisam htio uzrujavati. Uopće, bio sam se navikao na to da nikoga ne uzrujavam. Pa si čovjek na taj način pokvari svako veselje. Onda te to polako počne pigati. Ne znam da li me tko razumije. Sad sam zapravo došao na temu zašto sam zbrisao od kuće. † Bio mi je naprosto pun kufer toga da hodam po svijetu kao živ dokaz kako se jedan dečko može vrlo dobro odgojiti i bez oca. A baš je tako trebalo biti. Jednoga sam dana došao na šašavu ideju, što bi bilo da sam iznenada riknuo, crne kozice ili nešto slično. Mislim, što bih onda imao od života? Te se misli jednostavno nisam mogao osloboditi.

– Ako mene pitate – Ed je otišao jer je htio biti slikar. To je bio razlog. Gadno je † bilo jedino to što su ga u Berlinu na Visokoj školi za umjetnost odbili.

– A zašto?

– Ed je rekao: netaleantirano. Bez mašte. Bio je prilično kiseo.

I bio sam! Ali *fakat* je da mi sabrana djela nisu vrijedila ni pišljivog boba. Zašto smo cijelo vrijeme slikali apstraktno? – Jer ja, idiot, nikad u životu nisam uspio naslikati ništa pravo, tako da se to prepozna, nekakvog starog cucka, ili nešto slično. Mislim da je sve to sa slikarstvom bilo s moje strane prava idiotarija. Ali, sama po sebi, nije bila loša ona scena kad sam otklipsao na faks pa ravno u sobu onog profe i kad sam mu na mlazni pogon prelistao na stolu svoju retrospektivu.

Najprije me upitao: Koliko dugo to već radite?

Ja: A šta ja znam! Dugo.

Nisam ga ni pogledao.

On: Imate li kakvo zanimanje?

Ja: Koliko mi je poznato, nemam. A i čemu?

U najmanju ruku, tu me je morao špirati. Ali, tip je bio tvrd. Ostao je pri svome!

On: Imali ti ikakva reda? Što je posljednje, a što prvo?

Mislio je na moju stolnu izložbu.

Ja: Rani radovi su slijeva.

Rani radovi! Ruljo! To mi je baš zgodno došlo. Dubinski pogodak.

On: Koliko vam je godina?

Kit je zbilja bio tvrd!

Petljao sam: Devetnaest!

Ne znam je li mi povjerovao.

On: Mašte imate. To nije u pitanju, doista nije, a znate i risati. Kad biste imali kakvo zanimanje, rekao bih da ste tehnički crtač.

Počeo sam pakirati svoje listove.

On: Možda se i varam. Ostavite mi te svoje stvari na nekoliko dana ovdje. Zna se da četiri ili šest očiju vidi više no dva oka.

Pakiram. Ledeno. Nepriznatijeg genija od mene svijet još nije vidio.

- Pa ipak ste ostali u Berlinu?

- Ed je ostao, ja nisam. Nisam mogao.

Ali, još sam ga nagovarao. Teoretski je to bilo u redu. Čovjek napokon nigdje ne može nestati kao u Berlinu, i steći ime. Mislim, ja mu nisam ništa govorio, otprilike: ostani tu, ili slično. Tim se načinom s Edom nije moglo. Moji su u Berlinu imali vrtnu kućicu. Iz Berlina smo došli amo kad je tata bio premješten. Nismo se uspeli riješiti kućice, tamo su navodno odmah trebale doći novogradnje. Imao sam za svaki slučaj ključ. Daščara je još bila u posve dobrom stanju. Bacili smo dakle na nju oko, a ja sam cijelo vrijeme govorio

protiv toga. Da je krov propao. Da je netko pokrao stare deke sa sofe. Tamo je bilo još i našega starog pokućstva, kako to već biva. I da je kućica upravo pred rušenjem radi tih novogradnji. Ed je sve više grizao. Raspakirao je svoje stvari. Što znači stvari? Zapravo, osim tih slika, imao je još samo ono što je bilo na njemu. Kaput od jute što ga je sam bio sašio bakrenom žicom i stare traperice.

Naravno, *jeans!* Može li tko zamisliti život bez jeansa? Traperice su najplemenitije hlače na svijetu. Za njih dajem sve te sintetičke krpe od juma koje uvijek izgledaju nekako traljavo. Zbog traperica bih se uopće mogao odreći svega, osim možda *najljepše stvari*. I osim glazbe. Ne mislim sad, ruljo, na nekakvog Händelsohna Bacholdyja, već na pravu glazbu. Nemam ništa protiv tog Bacholdyja ili nekog drugog, ali me ne dižu sa stolca. Naravno, mislim na pravi jeans. Postoji cijela hrpa drojnaka koja samo oponaša pravi jeans. U tom je slučaju bolje biti bez hlača. Pravi jeans ne smije, na primjer, imati zatvarač sprijeda. Postoji uopće samo jedna vrsta pravih traperica. Onaj tko je pravi nosač jeansa zna na koje mislim. Što ne znači da je svatko tko nosi pravi jeans istodobno i pravi jeanstreger. Većina čak i ne zna što nosi na sebi. Nimalo me ne oduševljava dvadesetpetogodišnji šajser u traperica-

ma koje su mu zgnječile osaljene kukove i stisnule ga u struku. Osim toga, traperice su hlače do kukova, to jest hlače koje s kukova skliznu ako nisu dovoljno uske, te gore ostaju jednostavnim otporom trenja. Zato se, naravno, ne smije imati salaste kukove, a pogotovu ne salastu rit, jer ih je inače nemoguće zatvoriti. To onaj sa dvadeset i pet više ne kapira. Bilo bi to isto kao da je netko na riječima komunist, a kod kuće tuče ženu. Mislim da su traperice pogled na svijet, a ne hlače. Uopće, koji put sam pomišljao da čovjek ne bi smio biti stariji od sedamnaest-osamnaest kvrga. Iza toga dolazi zvanje ili nekakav studij ili vojska, a onda se s njime više ne može govoriti. Barem ja takvoga nisam poznavao. Možda me nitko ne razumije. I onda čovjek navlači traperice koje mu više ne priliče. Ali plemenito je kad je čovjek u mirovini pa nosi traparice, s trbuhom i naramenicama. To je opet plemenito. Ali nisam poznavao nikoga takvog osim Zarembe. Zarembe je bio plemenit. On bi ih bio mogao nositi da je htio a da to nikom ne smeta.

– Ed je, dapače, htio da i ja ostanem. »Izvući ćemo se!«, rekao je. Ali to nije bilo planirano, i ja nisam mogao. Ed je mogao, ja nisam. Čak sam i htio, ali nisam mogao.

Ed je još rekao: »Kaži kod kuće: živ sam, i to je dosta«. Bilo je to posljednje što sam od njega čuo. Zatim sam se vratio.

Ti si u redu, Willi. Takav možeš i ostati. Dugoprugaš si. Zadovoljan sam s tobom. Da sam napravio oporuku, učinio bih te svojim isključivim nasljednikom. Možda sam te uvijek podcjenjivao. Ono kako si me nagovorio na kućicu, to je bilo gala. Ali ni ja nisam pošteno mislio da ti trebaš ostati. Mislim, jest pošteno. Dobro bismo vozili skupa. Ali ne bi do daske bilo pošteno. Kad netko čitav život nije bio uistinu sâm i odjednom dobije tu šansu, tada možda nije do daske pošten. Nadam se da to nisi primijetio. Ako jesi, zaboravi! Kad si otišao, spopalo me u svakom slučaju ludo raspoloženje. Prvo sam htio jednostavno ćoriti, sasvim automatski. Bližilo se moje vrijeme. Tad sam počeo shvaćati da odsad mogu činiti što me volja. Da mi nitko više neće zvrndati. Da više ne moram čak ni prati ruke prije jela, ako baš ne želim. Jest sam zapravo morao, ali nisam bio baš tako jako gladan. Rasuo sam dakle najprije svoje prnje i drangulije što nesistematičnije po sobi. Čarape na stol. To je bio vrhunac. Zatim sam zgrabio mikro, uključio magnetofon i započeo svoju privatnu emisiju: – Dame i gospodo! Kolege i kolegice! Pravi i krivi! Opustite se! Otjerajte svoju mlađu braću u kino! Zatvorite roditelje u smočnice! Tu je opet vaš Eddie Neuništivi...

Započeo sam svoj *Bluejeans-song*, što sam ga bio skopao prije tri godine i koji je svake godine bio sve bolji i bolji.

Oh, bluejeans
White jeans? – No
Black jeans? – No
Blue jeans, oh
Oh, bluejeans, yeah

Oh, bluejeans
Old jeans? – No
New jeans? – No
Blue jeans, oh
Oh, bluejeans, yeah

Možda si to netko može i zamisliti. Sve to onim punim glasom, upravo u *njegovu* stilu. Mnogi ga drže mrtvim. To je čista bezvezarija. Satchmo ne može odapeti jer ne može odapeti ni jazz. Vjerujem da taj song nikad prije nisam skopao bolje nego tada. Najzad sam se osjećao kao Robinson Crusoe i Satchmo u isti mah. Robinson Satchmo. Ja, idiot, pričavlio sam svoju retrospektivu na zid. Tako je smjesta svatko odmah mogao biti načistu: Ovdje stanuje nepriznati genij Edgar Wibeau. Možda sam, ruljo, bio idiot. Ali mi je bilo zapravo haj. Nisam znao što bih prvo započeo. Zapravo sam htio odmah otići u grad i malko onjušiti Berlin, sav taj noćni život, i tako, pa otići u hugenotski muzej. Sigurno sam već rekao da sam s očeve strane imao hugenotske krvi. Čvrsto sam vjerovao da ću u Berlinu naći tragove obitelji Wibeau. Vjerovao sam, idiot, nadao sam se da su možda bili plemići. Edgar de Wibeau, i slično. Ali rekao sam si da u to doba neće više

biti otvoren nijedan muzej. A nisam znao ni gdje je.

Kratko sam se izanalizirao i ustanovio da zapravo hoću čitati, i to barem do zore. Onda bih do podne ćorio, a onda pronjušio kako Berlin diše. Uopće, htio sam ovo: do podne spavati, a do ponoći živjeti. Ionako nikad u životu nisam bio bistar prije podne. Jedini mi je problem bio: nisam imao štofa. – Nadam se da sad nitko ne pomišlja da mislim na haš, ili opijum. Nisam imao ništa protiv haša. Nisam ga doduše ni poznavao. Ali vjerujem da bih se ja, idiot, ponašao dovoljno idiotski da ponešto i uzmem, samo da sam ga gdje mogao skopati. Iz puke radoznalosti. Old Willi i ja skupljali smo svojedobno pol godine ljuske od banana i sušili ih. To je navodno bilo nešto poput haša. Nisam osjetio ni mrve, jedino mi je pljuvačka zaštopala cijelo grlo. Legli smo na tepih, uključili magnić i pušili te ljuske. Kad se ništa nije dogodilo, počeo sam prevrtati očima, blaženo se smješhati i strahovito bulazniti, kao da mi je bogzna kako haj. Kad je to vidio Old Willi, počeo je i on, ali sam siguran da se njemu događalo isto tako malo kao i meni. Uostalom, nikada više nisam posegao za tim štofom od banana i takvim smećem, uopće, ni za kakvim štofom. Dakle, hoću reći: nisam imao nikakvog štofa za čitanje. Ili možda netko pomišlja da bih teglio sa sobom knjige? Čak ni svoje najmilije knjige! Mislio sam kako sa sobom neću šlepati stvari od prije. Osim toga, te sam dvije knjige

znao gotovo napamet. Moje mišljenje o knjigama bilo je: nijedan čovjek ne može pročitati sve knjige, pa čak ni one koje su doista dobre. Koncentrirao sam se, dakle, na dvije. Ionako su, po mom mišljenju, u svakoj knjizi sadržane gotovo sve knjige. Ne znam da li me tko razumije. Mislim, da se napiše knjiga, čovjek mora pročitati nekoliko tisuća drugih knjiga. Ja, u svakom slučaju, ne mogu to zamisliti drugačije. Recimo: tri tisuće. Nitko živ ne zna koliko ima knjiga. Ali pri tom jednostavnom računu već izlaze bezbrojne milijarde, i to po dva puta. Smatrao sam da je to dovoljno. Dvije moje najhaj knjige bile su: Robinson Crusoe. Sad će se netko možda naceriti. Nikada to ne bih bio živ priznao. Druga je bila od tog Salingera. Pukim mi je slučajem pala u šake. Nitko za nju nije znao. Mislim, nitko mi je nije preporučio, i slično. Pa, dobro. Tad je ne bih ni pipnuo. Moja iskustva s preporučenim knjigama bila su iznimno bijedna. Ja, idiot, bio sam toliko lud da sam preporučenu knjigu smatrao blesavom čak i kad je bila dobra. Unatoč tomu, još i sad problijedim kad pomislim da mi je ta knjiga mogla možda i ne dopasti šaka. Taj Salinger je plemenit kit. Kako se samo smuca po onom mokrom New Yorku i ne smije kući jer je odmaglio iz škole, iz koje su ga ionako htjeli eksati, to me uvijek pogađalo u zdrav mozak. Da sam znao za njegovu adresu, pisao bih mu da dođe prijeko, amo. Morao je biti baš moje dobi. Prema New Yorku Mittenberg je, narav-

no, obična rupa, ali kod nas bi se izvrsno oporavio. Riješili bismo prije svega njegove bedaste seksualne probleme. To je možda jedino što u Salingeru nisam prokužio. Ali, to je možda lako reći nekome tko nikada nije ni imao seksualnih problema. Svakome tko takvih poteškoća ima, mogu reći samo neka gazi s kakvom mačkom. To je jedini način. Ne mislim sad s kakvom god. To nikad. Ali ako, na primjer, primijeti da se jedna mačka smije istim stvarima kao i on. To je, ruljo, već siguran znak. Salingeru bih u Mittenbergu smjesta mogao pokazati dvije koje bi se smijale istim stvarima kao i on. A ako ne bi, naveli bismo ih na to.

Kad sam htio, mogao sam se skljojati i cijelu tu knjigu pročitati nasuho, pa i Crusoea. Mislim: mogao sam je čitati u glavi. To je bila moja metoda kad nisam htio raspigati stanovitu gospođu Wibeau. Ali to mi napokon više nije trebalo. U Willijevoj kućici počeo sam tragati za nečim čitljivim. Kakvo sranje! Njegovi starci morali su se obogatiti iznenada. Tu su nagurali svu staru kramu iz četvorosobnog stana, sa svim tričarijama. Ali nikakve božje knjige, čak ni komadića novina. Ni u onoj rupi od kuhinje. Kompletно namješteno, ali ni jedne jedine knjige. Mora da su Willijevi starci jezivo visili na svojim knjigama. U tom trenutku počeo sam se osjećati nelagodno. Vrt je bio taman, kao kakva jama. Skoro sam porazbijao svoju staru tintaru na pumpi i stablima dok nisam našao taj posrani vece. Zapravo sam se

htio samo istočiti, ali glas o tome razlegao se cijelim mojim crijevljem. S moje strane, bila je to prava pravcata nevolja. Cijeloga života nisam uspio lučiti te dvije stvari. Kad god sam se morao istočiti, uvijek sam morao snesti i jaje, ništa mi tu nije pomagalo. A nigdje papira, ruljo! Isprepipao sam čitav zahod kao kakav ludak. I tako mi je u šake pao taj znameniti librić, ili sveščić. Bili je pretamno da bih šta raspoznao. I tako sam najprije žrtvovao korice, zatim naslovnu stranicu, a onda posljednje stranice, gdje prema iskustvu obično stoji pogovor, koji ionako nitko lud ne čita. Na svjetlu sam ustanovio da sam postupio posve pravilno. Ali sam prije toga utrošio još koju minutu na razmišljanje. Ipak sam se riješio i posljednjih ostataka iz Mittenberga. Nakon dvije stranice frknuo sam šminku u kut. Ruljo, zbilja to ne bi mogla čitati nijedna svinja. Ni uz najbolju volju. Ali nakon pet minuta šminka mi je opet bila u ruci. Čitao sam – ili do zore, ili nikako. Eto, takav sam. Nakon tri sata stvar je bila gotova.

Nije me uopće zdrmalo! Šminker u toj knjizi, taj Werther, kako li se zvao, na kraju se sam ukokao. Jednostavno se maknuo od kopanja. Probušio si rupu u staroj tikvanji, jer nije uspio ćopiti žensku koju je htio, i uz to je strahovito patio. Da nije posve pošasavio, morao je vidjeti da ona jedva čeka da on poduzme nešto, ta Charlotta. Mislim, kad sam s mačkom sam u sobi i znam da za pola sata, ili tako nekako,

neće nitko ući, ti, ruljo, pa ja onda pokušam sve. Može biti da zaradim i nekoliko pljusaka, no, pa? Još je uvijek bolje od propuštene prilike. Osim toga, najviše u dva od deset slučajeva padnu pljuske. To je fakat. A taj Werther je bio stoput s njom sam. Već u onom parku. I što je radio! Mirno gledao kako se udaje. A onda se ubio. Tome zbilja nije bilo spasa.

Doista, žao mi je bilo samo te ženske. Sad je spala na svog muža, onog ukrasnog jopca. Barem na to je Werther morao misliti. I onda: pretpostavimo da se do te ženske doista nije moglo doći. To ni izdaleka nije razlog da si čovjek prosvira lužanju. Pa imao je konja! Ja bih kao ništa otišao u šumu. Tada je bilo još dosta toga. A frendova bih sto posto našao na gomile. Na primjer, Thomasa Müntzera, ili tako nekog. Tu ništa nije bilo realno. Čista bezvezarija. Osim toga, onaj stil! Sve vrvi od srca i duše i sreće i suza. Ne mogu zamisliti da je netko tako govorio, čak ni prije trista godina. Cijeli se aparat sastoji od samih pisama toga nemogućeg Werthera njegovom kompi kod kuće. Vjerojatno je to trebalo djelovati jezivo originalno ili neizmišljeno. Neka taj koji je to napisao samo jednom pročita mog Salingera. To je, ruljo, ono pravo!

Ako ga negdje skopate, mogu vam jedino preporučiti da ga pročitate. Zgrabite tu stvar u šake, ako je vidite da kod nekoga stoji, i ne ispuštajte je! Posudite je i ne vraćajte više. Recite da ste je izgubili. To stoji pet maraka, pa

šta! Ne dopustite da vas možda zavede naslov. Priznajem, nije baš urnebesan, možda je loše preveden, ali svejedno. Ili pogledajte film. To jest, ne znam točno je li po tome snimljen film. Meni je tu bilo kao s Robinsonom. Sve mi je jasno pred očima, svaka slika. Ne znam je li to tko kuži. Čovjek sve tako jasno vidi pred sobom kao da je gledao u kinu, a onda se ustanovi da film uopće ne postoji. Ali, ako doista ne postoji nikakav Salingerov film, tad bih svakom redatelju savjetovao da ga snimi. Uspjeh mu je već u džepu. Doduše, ne znam bih li ja sam pošao pogledati taj film. Vjerujem da bi me bilo trta da si ne bih tako upropastio svoj vlastiti film. Cijeloga života nisam bio osobito luđ za kinom. Eto, kad bi baš igrao Chaplin, ili nešto od te vrste, od tih zavrnutih filmova u halbecu, u kojima se kitovi u idiotskim tropskim šljemovima tako divno ugovnjuju, tu biste me uvijek mogli naći u kinu. Ili »Mlado trnje« sa Sydneyjem Poitierom, možda ga tko poznaje? Taj bih film mogao gledati svaki dan. Naravno, ne govorim sad o obvezatnim filmovima iz povijesti. Tamo se moralo ići. Bili su u nastavnom planu. Uostalom, rado sam ih gledao. Za jedan sat čovjek pokupi radi čega bi inače morao tri dana prevrtati povijesne knjige. Uvijek sam smatrao da je to praktičan postupak. Rado bih jednom porazgovarao s nekim tko takve filmove i pravi. Rekao bih mu: radite tako i dalje. Smatram da takve ljude treba hrabriti. Oni čovjeku uštede mnogo vre-

mena. Doduše, poznavao sam jednog s filma, nije bio redatelj nego je pisao knjige, ali teško da je to bilo za takve povijesne filmove.

Kad sam mu rekao svoje mišljenje o tome, spopala ga je cera. Nisam ga mogao uvjeriti da mislim ozbiljno. Upoznao sam ga kad su nas jednoga dana iz škole otjerali na nekakav film, za koji je on sklepaio knjigu. Na kraju: razgovor sa stvaraocima. Međutim, ne svatko tko poželi, već samo najbolji, uzori – kao odlikovanje. Čitav šou odigrao se naime za vrijeme nastave. A na prvom mjestu, naravno, Edgar Wibeau, taj inteligentni, obrazovani, disciplinirani mladić. Naša dika! I sve druge dike iz ostalih razreda, uvijek dva po godištu.

Film je igrao kao danas. Ne želim mnogo govoriti o tome. Nikad ne bih onamo pošao dobrovoljno, ili bih pošao u krajnjem slučaju, zato što su svirali moji dečki iz MS-a. Pretpostavljam da su se htjeli ubaciti u filmski kop. Radilo se o tipu koji je izišao iz ćuže, pa je sad htio započeti novi život. Do tada je bio nasađen dosta ukrivo, mislim politički, a murja tu nije puno promijenila. Njegov delikt bio je tjelesna ozljeda, opalio je jednu nekom veteranu, jer ga je ovaj dražio u pitanju preglasne i preoštre glazbe. Odmah nakon ćuže dospio je u bolnicu, mislim zbog žutice, u svakom slučaju, nitko ga nije smio posjetiti. A nije ni imao nikoga. Ali u bolnici, do njegove sobe, ležao je takav nekakav, agitator, ili što je već imao biti. U svakom slučaju, tako je govorio. Kad sam to vidio, znao

sam odmah što dolazi. Čovjek će na njega nasrtati riječima tako dugo dok ovaj sve ne uvidi, i onda će ga prvorazredno svrstati u redove. Tako je i bilo. Dospio je u prekrasnu brigadu, s prekrasnim brigadirom, upoznao prekrasnu studenticu, čiji su se starci doduše isprva protivili, ali na kraju, kad su uvidjeli kakav je on prekrasan dečko postao, i oni su ipak postali prekrasni, te je na kraju smio čak i podizati zastavu. Ne znam, ruljo, je li tko gledao taj prekrasni film. Jedino što me osim glazbe još zanimalo bio je junakov brat. Furao ga je svuda sobom, jer je i on trebao biti svrstan u redove. Bili su naime neprestance u potrazi za tim agitatorom. To je valjda trebalo biti dirljivo, ili slično. Brat se dao šlepati, giljanje uokolo ga je dapače djelomice i veselilo, a i ta prekrasna studentica mogla mu je postati nešto, dapače, na jednom sam mjestu pomislio: još samo riječ, pa će je povaliti, ako samo bude htio. U svakom slučaju, od tog mi je tranutka studentica postala mnogo simpatičnija. On je u svemu tome sudjelovao, ali ipak se zato nije dao svrstati. Htio je postati klaun u cirkusu i od toga se nije dao odvratiti. Govorili su kako se samo skiće, umjesto da stekne kakvo čestito zanimanje. Nekakvo čestito zanimanje, ti, ruljo, to sam znao napamet! Naravno da je pored ostaloga htio ući u cirkus i zato što je tamo mogao vidjeti svijeta, ili bar jedan njegov dio. I što? Posve sam ga razumio. Ne razumijem što bi u tome imalo biti loše. Vjerujem da većina

želi vidjeti svijet. Onaj tko za sebe tvrdi da ne želi – laže. Ja se smjesta iskrcavam kad netko tvrdi da već Mittenberg ima biti svijet. A i taj se brat iskrcao.

Pomalo me zainteresirao čovjek koji je taj film napravio. Promatrao sam ga cijelo vrijeme što smo prosjedili u učionici i pripovijedali kako film smatramo iznimnim i što smo sve iz njega mogli naučiti. Čovjek za sve vrijeme nije progovorio ni riječi. Činilo se kao da mu je sav taj šou s nama, uzornim dječacima, dozlaboga dosadan. Nakon toga, upriličen je filmskim stvaraocima s naše strane ophod svih radionica, i slično. Tom prigodom bacili smo se na tog čovjeka, ja i stari Willi. Zakwačili smo se za njega i zaostali iza svih. Činilo mi se kao da nam je isprva zahvalan, vrlo zahvalan zbog toga. Tad sam mu rekao svoje pravo mišljenje. Rekao sam mu da film u kojemu ljudi u jednom cugu uče i bivaju popravljeni može biti samo otužan. Da onda svatko smjesta vidi što se iz filma može naučiti, te da ni najgora strvina nipošto ne želi, nakon što je učila cijeli dan, učiti i uvečer u kinu, kad misli da bi se mogla zabaviti. Rekao je da je i on to oduvijek mislio, ali da drugačije nije išlo. Savjetovao sam mu da se onda iz toga izvuče te da radije snima povijesne filmove, za koje svatko već unaprijed zna da nisu za zabavu. Nato se ponovo nastojao približiti svojim ljudima iz klape, kojima je Flemming objašnjavao naše izvrsno školovanje. Pustili smo ga neka ode. Ionako sam imao

osjećaj da mu u želucu kuha nevjerojatan bijes na nešto u ovom danu, ili uopće. Žao mi je samo što nemam njegove adrese. Možda je u Berlinu, pa bih ga posjetio, teško da bi mi onda mogao zbrisati.

– Stanuje li ovdje u kući obitelj Schmidt?

– Koga trebate od njih?

– Gospođu Schmidt.

– To sam ja. Imali ste sreću.

– Da. Moje ime je Wibeau. Edgarov otac.

– A kako ste me našli?

– Nije bilo baš jednostavno.

– Mislim: otkuda znate za mene?

– S magnetofonskih vrpca. Edgar je u Mittenberg slao vrpce kao pisma.

– O tome nisam ništa znala. I na njima je nešto o meni?

– Malo. Da se zovete Charlotte, i da ste udati. I da imate crne oči.

Miruj, Charlie. Nisam rekao ništa. Ni riječi.

– Otkud Charlotte? Pa ja se ne zovem Charlotte!

– Ne znam! Zašto plačete? Nemojte plakati.

Ne slini, Charlie. Pusti te gluposti! Pa to nije razlog za cmizdrenje. Ime sam uzeo iz one blesave knjige.

– Oprostite! Edgar je bio idiot! Edgar je bio zatupljen, zapravo zaguljen idiot! Nije mu se moglo pomoći. Oprostite!

To je točno. Bio sam idiot. Bože, kakav sam idiot bio! Ali prestani sliniti! Mislim da nitko ne može ni zamisliti kakav sam bio idiot.

– Došao sam zapravo, jer vi možda imate neku sliku koju je on naslikao?

– Edgar uopće nije znao slikati. To je isto tako bila jedna od njegovih idiotarija. Svakomu je to bilo jasno, ali on si to nije dao dokazati. A kad mu se reklo u facu, sfuflao bi nešto što nitko ne bi skužio. Vjerojatno ni on sam.

Takva si mi se oduvijek najviše sviđala, Charlie, kad bi tako raspalila. Ali to da je svatko odmah vidio kako ne znam slikati, to ipak nije posve korektno. Mislim, možda je i vidio, ali ja sam se iznimno mnogo trsio oko toga da se pravim kao da znam. To je uopće jedna od najbistrijih stvari, ruljo. Nije toliko važno da se nešto zna, već se mora nastojati da se tako radi.

Tad hoda. Barem u slikarstvu i umjetnosti, i u takvim stvarima. Kliješta su dobra kad štipaju. Ali slika, ili slično? Nijedna volina ne zna uistinu je li dobra ili nije.

– Počelo je od prvoga dana. Naš dječji vrtić imao je, mi to tako zovemo, izlazak u predjel vrtnih kuća s kopanjem u pijesku, ljuljačkama i njihaljicama. Ljeti bismo čitav dan bili vani, ako je bilo moguće. Sad je sve to srušeno. Djeca bi se uvijek doslovce sjurila u pješčanik, na penjalice, i u grmlje. Sve je to doduše pripadalo susjednom zemljištu, ali je zapravo bilo naše. Ograda je već davno bila srušena, i već dugo nismo tu vidjeli ni žive duše. I tako, cijela je kolonija bila tu na igralištu. Odjednom ugledah kako iz one kućice izlazi nekakav čovjek, neki mladić, nepočešljan i posve neuredan. Smjesta sam pozvala djecu.

To sam bio ja. Ruljo, što sam bio ćorav. Bio sam savršeno ćorav. Ništa nisam vidio. Odgljao sam na svoj plumplum vece, a odatle do pumpe. Međutim, vodu s pumpe nisam mogao ni pipnuti. Suh sam se mogao baciti u svako jezero. Ali voda iz pumpe bi me ubila. Ne znam da li to tko razumije. Jednostavno sam se prerano probudio. Trgnuli su me iz sna Charlieni klinici.

– To je bio Edgar?

– To je bio Edgar. Smjesta sam zabranila djeci da idu na tu livadu. Ali djeca kao djeca – pet minuta kasnije svi su otišli tamo. Dozivala sam ih, a onda spazim: svi su prijeko kod Edgara. Edgar sjedi sa slikarskim priborom iza svoje kućice, a oni iza njega, posve tihi.

To je točno. Zapravo, nikad nisam bio osobito lud za djecom. Nemam ništa protiv djece, ali za njima nisam bio lud. Kad si dugo s njima mogu ti doguliti, barem meni, ili uopće muškarcima. Ili je li tkogod možda čuo za mušku tetu u vrtićima? Samo, nije me oduševljavalo što netko odmah mora biti razbijač ili napasnik samo zato što nosi dugu kosu, zato što nema izglačane hlače, zato što ne ustaje već oko pet i što se smjesta ne osapuna u hladnoj vodi s pumpe, i zato što ne zna u koji će platni razred s pedeset kvrga. Zgrabio sam dakle svoje slikarske stvari te se otklatio iza kućice, a onda sam olovkom počeo vizirati svakojake udaljenosti, kako to navodno čine slikari. I pet minuta nakon toga opet su se Charlieni klinici u punom sastavu okupili iza mene.

– Što je slikao?

– Zapravo ništa. Crte. To su i djeca htjela znati. Edgar bi rekao: Vidjet ćemo.

Možda kakvo stablo? Nato se odmah moglo čuti: Kako možda? Zar uopće ne znaš što slikaš?

A Edgar: Sve ovisi o tome što je jutros ovdje unutra. Može li se to znati? Slikar se najprije mora opustiti, jer će inače stablo koje hoće naslikati biti prekruto.

Zabavljali su se. Edgar je znao s djecom, ali nije znao crtati, odmah sam to vidjela. Ja se tim pomalo bavim.

Stop, Charlie! Oni su se zabavljali, ali taj vic sa stablom bio je tvoj. Još sam mislio: tako ti je to uvijek. Čovjek se zabavlja, a onda dođu odgojiteljice i dadu ozbiljno objašnjenje. Onda sam se okrznuo i pogledao te. Učinilo mi se kao da me je okrenuo autobus. Podcijenio sam te. U tome je bilo čiste ironije! – Vjerujem, u tom je trenutku sve započelo, to navlačenje užeta, ili što je već bilo. Svaki je htio prevući drugoga. Charlie mi je htjela dokazati kako ne znam slikati uopće, kako sam veliko dijete, pa tako ne mogu živjeti, i da mi prema tome valja pomoći. A ja sam joj htio dokazati suprotno. Da sam nepriznat genij, da tako mogu živjeti posve dobro, da mi ne treba ničije pomoći, a prvenstveno da sam sve prije negoli dijete. Osim toga, od samog početka htio sam je imati. Naravno hapati, ali i imati. Ne znam, ruljo, da li me tko razumije!

– Mislite, nije znao crtati po prirodi? Nije znao precrtavati?

– Nije znao crtati uopće. Zašto je to ipak činio, bilo je jasno: htio je da ga drže neshvaćenim genijem. A zašto opet, to nikada nisam shvaćala. Bila je to njegova fiksna ideja. Palo mi je na pamet da ga dovedem u naš vrtić te da ondje oslika jedan zid. Nije se imalo što pokvariti. Kuća je i tako bila pred rušenjem. Moja šefica nije imala ništa protiv toga. Mislila sam, Edgar će se povući. Ali on je došao. I inače je bio vrlo drzak! Oprostite, doista je bio drzak! Djeci je naprosto utrpavao u ruke sve kistove koji su tu bili i pustio ih da skupa s njim slikaju što im se sviđa. Odmah sam znala što će ispasti. Za pola sata imali smo na zidu najljepšu fresku. A Edgar nije povukao ni crte, u svakom slučaju, gotovo da je nije ni povukao.

Stvar je tekla famozno, znao sam to. Znao sam da teško što može poći ukrivo. Djeca mogu čovjeka strašno gnjaviti, ali slikati znaju da pošiziš. Kad bih već gledao slike, pošao bih radije u dječji vrtić no u kakav prastari muzej. Osim toga, oni ionako rado mažu po zidovima. Tete iz vrtića ostale su paf. Smatrale su da je to što su njihova djeca naslikala naprosto divno. Uostalom, i meni se sviđalo. Djeca doista znaju slikati da čovjek pošizi. Charlie nije postigla

ništa. Ostale su je delegirale da mi donese objed. Vjerojatno su primijetile da grizem na Charlie. Pa morale bi biti blesave kad ne bi primijetile. Cijelo sam je vrijeme dizao do neba. Mislím, nisam je dizao do neba spuštanjem pogleda, i slično. To ne, ruljo. Ja u svojoj staroj hugenotskoj lubanji i nisam imao osobito obarajuće organe vida. Prave svinjske proreziće u usporedbi sa Charlienim farovima. Međutim, smeđe. Smeđe pali, uistinu.

Opet na mom kolhozu svićnula mi je možda najbolja ideja u životu. U svakom slučaju, donijela mi je veliku radost. Bila je pravi pravcati štos. Opet mi je dopala šapa ta knjiga, taj svežnjić. Počeo sam automatski čitati. Imao sam vremena, i tako mi se javila ta *ideja*. Jurnuo sam u daščaru, bacio se na magnić i Williju izdiktirao:

Da ne duljim, Wilhelme, sklopio sam poznanstvo koje je mom srcu blisko. Upoznao sam anđela... A ipak nisam podoban da priopćim kako je savršena i zašto je savršena; ukratko, sva mi je osjetila i misli obuzela i zarobila. Kraj.

To sam uzeo iz same knjige, čak i Wilhelma.

I tek tad sam došao na tu *ideju*. Vrpca sam smjesta otpremio na poštu. Ionako sam Williju bio dužan vijesti. Šteta samo što neću vidjeti kako će Old Willi pasti. A opal bu sigurno. Budu ga ćopili grčevi. Izokrenut će oči i pasti sa stolca.

– Bih li mogao vidjeti tu zidnu sliku?

– Na žalost, ne. Naše kuće više nema. Sad smo u novogradnji. Ja doduše imam jednu Edgarovu sliku. Ali na njoj se ništa ne može vidjeti. To je samo silhueta. Rekla sam već: on si nije dao dokazati. Bilo je to dan kasnije. Došla sam k njemu. Htjeli smo mu isplatiti honorar. Tada mi je palo na pamet da naslika mene, ovog puta bez pomoći. Bili smo sami. A on, što je učinio? – Tu siluetu. A to napokon svatko zna. Ali tad sam u njegovoj kućici vidjela i ostale njegove slike. Ne mogu ih opisati. Čista konfuzija. To bi vjerojatno trebalo biti apstraktno. Međutim, bilo je samo konfuzno, uistinu. Uopće je kod njega sve izgledalo vrlo konfuzno. Mislím, nije bilo prljavo, već konfuzno i neuredno, preko svake mjere.

Posve točno, Charlie. Konfuzno, neuredno, i što god hoćeš. Ti, ruljo, kad se Charlie pojavila u mojoj daščari, najprije sam pomislio da me okrznuo autobus. Na sreću, bilo je po podne i bio sam već donekle bistar. Ali to s novcima bilo mi je smjesta jasno. Kakav honorar! Bio je to Charlien vlastiti novac, a osim toga izgovor. Nekako joj nisam dao mira.

Isprva sam se nećkao. Rekao sam: A zašto? Pa nisam maknuo ni malim prstom!

A Charlie: Svejedno! – Bez vašeg vodstva ne bi do toga došlo.

Tad sam joj izravno u facu rekao: Pa to je vaš vlastiti novac. Kakav honorar!

I njoj je sijevnulo: Neka. Ali ja ću to već dobiti. Treba samo potvrditi odozgor. Mislila sam da vam možda treba.

Imao sam doduše još novaca, ali i trebalo mi je. Novaca, ruljo, uvijek treba. Ipak nisam uzeo. Shvaćao sam što bi to imalo značiti. Imalo bi značiti to da me drži nekim vjetrogonjom, ili slično. Tu joj uslugu nisam učinio. Na kraju je zapravo morala otići. Samo, takva Charlie nije bila. Nije to bio njezin način. Imala je tvrdu tikvu, barem kao ja. Ili glavu. Kad su žene u pitanju, treba valjda reći: glavu.

Osim toga, čitavo sam joj vrijeme govorio kako strahovito grizem. Mislim, nisam joj to rekao doslovce. Nisam joj rekao baš ništa. Ali ona je to ipak zapazila, bar tako mislim. A zatim je izišla s tom idejom o njezinoj slici. Navodno tek tako, iz šale. I u to sam ja trebao povjerovati! Charlie je možda mogla sve, ali glumica je sasvim sigurno bila mizerna. To joj nije ležalo. Tri sekunde izgledao sam prilično trulo, sve dok mi nije sijevnula ideja sa svijećom. Posjeo sam Charlie na stari stolac, zatamnio jazbinu, pričavlio list na zid i počeo joj okretati glavu prema svjetlu. Mogao sam naravno i primaknuti staru svijeću, ali nisam bio lud. Uzeo sam u ruke cijelu njezinu bradu i stao joj okretati glavu. Charlie je doduše gutala knedle, ali je

sudjelovala u igri. Radio sam tako po prokušanom receptu: slikar i njegov model. Navodno se tu ne odigrava ništa erotično, što smatram pravom bezvezarijom. Vjerojatno su to izbacili slikari, kako im modeli ne bi bježali. Kod mene se u svakom slučaju nešto odigravalo, a kod Charlie u najmanju ruku isto tako. Ali nije imala šanse. Samo, nije skretala pogled. Te farove. Malo je falilo pa da ne pokušam sve. Ali ukratko sam se izanalizirao i ustanovio da uopće ne želim sve. Mislim: htio sam, ali ne odmah. Ne znam, frendovi, da li me tko razumije. Prvi put sam s time htio malo počekati. Osim toga, vjerojatno bi bilo pljusaka. To sigurno. Tada još – bilo bi pljusaka. Ostao sam dakle posve miran i napravio tu njezinu siluetu. Kad sam bio gotov, odmah je započela: dajte mi je! Za mog zaručnika. On je sad u vojsci.

Tko pomisli da mi je išla osobito na jetra s tim zaručnikom, vara se. Zaručen, to ni izdaleka ne znači isto što i oženjen. U svakom slučaju, Charlie je shvatila što se odigrava. To je bilo *to*. Počela me uzimati ozbiljno, to mi je već bilo poznato. Zaručnici izranjaju uvijek onda kad stvari postanu ozbiljne. Siluetu joj naravno nisam dao. Petljao sam nešto, otprilike: još je odviše sirova... Nema u njoj još života. Kao da je uopće bilo moguće u nju još unijeti života. Nije već zato što tu nisu mogle biti njezine oči. A Charliene oči bile su doslovce farovi, jesam li vam to već rekao? Htio sam portret jednostavno zadržati. Premazati firnisom i imati ga uza

se. To ju je prilično raspalilo. Postavila se, i rekla mi u lice: Vi uopće ne znate slikati, barem ne dobro. Sve je to izgovor za nešto. Niste ni iz Berlina, vidi se. Nikakav ozbiljan posao nemate, a slikanjem ne zarađujete. Da li čime drugime, u to ne ulazim.

Charlie se tako pjenila!

Ni ja nisam bio lijen. Malo sam razmišljao, pa opalio slijedeće:

Ljudski je rod jednoličan. Većina provodi život radeći da bi mogli preživjeti, a ono malo slobode što im preostaje tako ih plaši da poduzimaju sve i sva kako bi se te slobode nekako riješili.

Charlie ne reče baš ništa. Vjerojatno nije razumijela ni riječi. Nikakvo čudo, uz takav stil. To sam naravno pokupio iz one knjige. Ne znam jesam li vam već rekao da sam stvari iz knjiga pamtio izvrsno. Bila mi je to prava bolest. Imalo je to doduše i svojih prednosti, na primjer u školi. Mislim, svaki je nastavnik ipak zadovoljan kad čuje kakav tekst koji mu je poznat iz knjige. Ne mogu to nikome zamjeriti. Nije morao ispitivati je li sve u redu, kao kod vlastitih riječi. I svi su bili zadovoljni.

– Varam li se ja, ili ste se vi s njim svađali?

– Nisam se svađala. Rekla sam mu u lice da ga smatram zabušantom. Gotovo sam pomišljala da se bavi sumnjivim po-

slovima. Jer, do novaca je nekako morao dolaziti. Oprostite! To je naravno bila besmislica. Ali čovjek s njim nikada nije bio načistu.

– A on? Edgar?

– Edgar je učinio ono što je uvijek činio u takvim prigodama, samo za mene toga dana prvi put: mljeo je pljevu. Ne mogu reći drugačije. To se ne može ni upamtiti. Toliko je govorio zakučasto. Možda ne besmisleno, ali nekako posve izokrenuto. Nije to on smislio. Vjerojatno iz Biblije, kadšto pomislim. Jednostavno me je htio zapanjiti, i to je bilo sve.

Možda sa Charlie i nisam smio izvesti taj štos. Unatoč tomu, faca joj je bila nenaplativa, čak i u dolarima.

Kao prvo, upitala je: Koliko ti je zapravo godina?

Ti! Od toga dana govorila bi tako uvijek kad bi mi htjela dati na znanje da bi mi zapravo mogla biti mama. Pri tom je u najboljem slučaju imala samo dvije godine više od mene.

Rekao sam joj: Tri tisuće sedamsto šezdeset i sedam godina, ili možda tri tisuće sedamsto sedamdeset i šest? Uvijek miješam te godine.

A onda je otišla. Moram reći da me to pitanje uvijek raspiga. I od žene na koju grizem. To čovjeka uvijek sili na laž. Mislim, nijedan čovjek nije kriv za svoje godine. A kad je netko

duhovno daleko iznad sedamnaeste, tad je zbilja blesavo reći istinu ako već želi da ga shvate ozbiljno. Ako hoćeš pogledati film za one iznad osamnaest, nećeš baš stati i izderati se: »Imam tek sedamnaest.« Uostalom, vrlo sam često išao u kino. Uvijek je to ipak bilo bolje nego čepiti s mamom Wibeau kod kuće ili buljiti u telku.

A što je bilo prvo što sam učinio nakon Charliena odlaska? Opet sam ubacio meg i rekao Williju:

Ne, ne varam se! U njezinim crnim očima razabirem da s mojom sudbinom suosjeća. Ona mi je sveta. U njezinoj prisutnosti žudnja šuti. Kraj.

Ruljo! To je bio hit! Osobito ono sa žudnjom! Ako pravo uzmeš, i nije opet bilo baš tako bedasto. Jednostavno nisam izlazio na kraj s tim jezikom. Da sveta! Bio sam napet što će Willi na to izvaliti.

Nakon toga vraški mi je zatrebala glazba. Ugurao sam kazetu sa svim snimkama septeta M.S. i počeo se micati. Isprva polako. Znao sam da imam fore. Vrpca je trajala dobrih pedeset minuta. Imao sam gotovo sve od tih dečki. Svirali su za odapeti. Nisam bio osobit čager, barem ne javno. Mislim: još uvijek triput bolji od svih drugih. Ali pravo bih se raspalio tek među svoja četiri zida. Vani su mi smetale stalne stanke između plesova. Čovjek se baš lagano zaveze – kad pauza. Tad me ništa ne bi ćopilo. Tu glazbu valja svirati bez pauze, što se

mene tiče sa dva benda. Inače, nitko živ ne može doći u pravu formu. Nigeri to znaju. Ili Afrikanci. Zapravo bi trebalo reći Afrikanci. Samo, odakle skopati dva benda kao što je septet M.S.? Sreća što i ti momci postoje. Osobito onaj na orguljama. Po mom mišljenju, njega su hapali i izvukli iz sjemeništa, nekakav je krivovjerac ili slično. Skoro sam oderao rit dok sam pokupio sve snimke tih kitova. Ti znaju raspaliti. Četvrt sata – i bio sam uistinu haj, po drugi put u to kratko vrijeme. Inače bih to postigao najviše jednom u godini. Polako sam počeo kužiti da je za mene baš ono pravo što sam došao u Berlin. Već zbog Charlie. Ruljo, kako mi je bilo gala! Ne znam kužite li to. Da sam mogao, sve bih vas bio pozvao. Imao sam barem trista šezdeset minuta glazbe u kazetama. Zbilja vjerujem da sam rođen za ples. Edgar Wibeau, veliki ritmičar, jednako velik u beatu i soulu. Znao sam i stepati. Napravio sam željezo za step. Na paru gimnastičkih papuča. Bilo je strašno, zaista. Kad moje kazete ne bi bile dovoljne, odlazili bismo kod »Željezničara« ili, bolje, u »Veliku melodiju«, gdje su svirali ti kitovi M.S. ili SOK ili Petrovski, Old Lenz, već prema tome tko je bio na redu. Ili možda pomišljate da nisam znao kamo u Berlinu treba ići da se čuje dobra glazba? Znao sam to nakon *tjedan dana*. I ne vjerujem da je u Berlinu bilo mnogo stvari koje sam propustio. Bio sam kao u pravoj rijeci glazbe. Možda i kužite. Pa bio sam, ruljo, posve izgladnio. Ot-

prilike dvije stotine kilometara oko Mittenberga nije bilo nijedne poštene klape koja bi imala pojma što je to glazba. Old Lenz i Uschi Brüning! Kad bi ta žena započela, ja bih bio gotov! Vjerujem da nije slabija od Elle Fitzgerald, ili koje druge. Kad bi stala tamo sprijeda, sa svojim velikim očalima i polako se upjevala u ansambl, mogla je sa mnom raditi što je god htjela. Kako se samo sporazumijevala sa šefom, bez ijednog pogleda, to je mogla biti samo seoba duša! I kako se samo pogledom zahvaljivala kad bi je pustio da se popne! Svaki mi je put došlo da zaslinim. Zadržavao bi je sve dok ona više ne bi mogla izdržati, a onda bi je pustio da se popne, i ona se zahvaljivala jednim smiješkom, a ja bih bio gotov. Može biti da je s Lenzom bilo posve drukčije. Unatoč tomu, »Velika melodija« bila je za mene neka vrsta raja, neba. Ne vjerujem da sam u to doba živio od čega drugog osim od glazbe i mlijeka. Isprva je moj problem u »Velikoj melodiji« bio to što nisam imao dugu kosu. Strašno sam ispadao iz slike. Kao pravi uzorni dečko nisam u Mittenbergu, naravno, smio u kosi imati nikakvih uglova, a pogotovu ne velikih uvojaka. Ne znam može li itko zamisliti kakva je to bila muka. Svijao sam se kad bih druge vidio s njihovim grivama, naravno samo u sebi. Inače sam tvrdio kako mi duga kosa ne bi ništa značila jer je već svi imaju, pa za to nije potrebno hrabrosti. Pri tom je bilo povuci-potegni zbog kose. Već i sam stav. Ne znam, ruljo, znate

li to. Tu facu koja objašnjava da u radionici ili negdje drugdje ne pristaju duge kose zbog sigurnosti. Ili zaštitna kaciga, ili mrežica za kosu, kao u žena, pri čemu čovjek izgleda obilježen, kao kažnjenik. Vjerujem da nitko ne može zamisliti kakvu je to sreću pričinjalo nekakvom Flemmingu. Većina je naravno posezala za zaštitnom kacigom, a čim bi mogli, skinuli bi je. S takvim uspjehom da bi taj Fleming odmah zaurao. On nema ništa protiv duge kose, ali u radionici... *na žalost*... i tako dalje. Kad bih uz to još vidio kako se ceri, pao bi mi mrak na oči. Ne znam kako bih nazvao to kad ljudi tupe zbog duge kose. Rado bih znao kome se time čini što našao. Tada sam Flemminga uvijek smatrao strahovito gnjusnim. Osobito kad bi još dodao: pogledajte si Edgara. Uvijek je skockan. Šminker!

Netko mi je jednom pričao o isto tako uzornom dječaku, prosjek jedan i više, sin krasnih roditelja, samo što nije mogao naći kompu. A u njegovu je kraju bila škvala koja je prevrtala klupe u parku, razbijala prozore i slične stvari. Nijedna strvina nije joj mogla stati na kraj. Vođa je bio apsolutno bistar dečko. Ali jednoga manje ili više lijepoga dana ipak je klapalo. Hapali su ga. Šminker je imao kosu do ramena – tipično! Samo, to je bila perika, i zapravo je to bio onaj bajni uzorni dečko. Jednoga mu je dana pukao film i nabavio si je periku.

Isprva sam u Berlinu često mislio da i ja negdje skopam periku, za »Veliku melodiju«.

Ali perike ponajprije ne leže tako jednostavno na putu, a onda, imao sam upravo đavolsko krzno. Vjerovali ili ne – kosa mi je rasla otprilike po dva centimetra na dan. Dugo je vremena to bila prava patnja. Nisam se micao od frizera. Ali na taj sam način već za dva tjedna imao pozamašnu grivu.

- Vi ste ga, prema tome, češće viđali?
- Nisam ga mogla izbjeći. Pa bili smo praktički susjedi. A nakon priče sa zidnom slikom djeca mu se više nisu skidala s vrata! Što sam mogla? On je znao postupati s djecom, što se rijetko sreće kod muškaraca, mislim, mladića. Osim toga, mislim da djeca točno znaju voliti ih tko ili ne voli.

To je točno. Charlienim klincima nije bilo spasa. Takvi su. Ne smiješ im pružiti mali prst. Znao sam to. Vjerojatno misle da je čovjeku s njima gala. Ipak sam to prihvatio, strpljivo kao govedo. Prvo, Charlie je mislila kako izvrsno izlazim na kraj s djecom, neka vrsta dječje lude. To joj mišljenje nisam htio uskratiti. Ja, pa dječja luda! Drugo, klinci su bili moja jedina šansa da ostanem uz Charlie. Mogao sam raditi što god sam htio, ali Charlie više nisam mogao domamiti na svoj kolhoz, pogotovu ne u svoju jazbinu. Ona je znala zašto, a znao sam i ja. Tako

sam dan za danom visio na tom trkalištu. Okretao sam vrtuljak ili što je već bila ona stvar sa četiri izbočine, i glumio Indijanca. Pri tom sam polako prokužio kako ih se čovjek može otresti kad zaželi. Barem na deset minuta. Podijelio sam ih u dvije stranke i pustio nek se bore.

U to je doba došao i prvi odgovor od Williija. Dobri Willi! Bilo je to i odviše za njega. To on nije mogao podnijeti. Na vrpici je stajao slijedeći tekst: »Bok, Eddi! To ne hoda. Daj mi novi kod. Koja knjiga, koja stranica, koji redak. Kraj. Što je s varijantom tri?«

Daj mi novi kod! Skoro sam odapeo. Bilo je to za njega previše. Nije bilo ni od mene baš jako fer, priznajem. Inače, sporazumijevali smo se na natuknice. Ali ovo, ovo je bilo već previše. Novi kod. Mogao bih se ugristi za rit. Kad smo bili u štimungu, tresli bismo masovno iz rukava jedan drugome, u brk gomilu glupih poslovice: Da, da, kruh ima dva kraja. – No, dobro. Ali ako ujutro ne obrišeš suđe, još je mokro. – Ako je tko glup, to ni izdaleka ne znači da je i blesav. – U radu su suhe noge. I tako, u tom stilu. Ali ovo je Old Williju bilo previše. Ruljo, da ste mu čuli glas! Taj više nije kužio svijet. S varijantom tri mislio je da li kopam, i slično. Mislio je da krepavam od gladi. Baš kao i Charlie. Neprestance je započinjala s tim.

Nemam ništa protiv rada. Moje mišljenje o tomu glasilo je: kad šljakam, onda šljakam, a kad markiram, onda markiram. Ili možda nisam imao pravo na odmor? Ali neka nitko ne

misli da sam kanio vječno čepiti na tom kolhozu, i slično. Možda netko u prvi čas i misli da to ide. Ali svatko bar donekle inteligentan zna dokle. Dok se ne poblesavi. Od vječnog gledanja samo vlastite njuške garantirano se trajno poblesavi. I na kraju to jednostavno više ne hoda. Nije više štosno, i tako. Za to treba imati kompu, a za njega je potreban posao. Barem meni. Samo, dotle još nisam bio dotjerao. Privremeno je još klapalo. Osim toga, nisam imao vremena za šljaku. Morao sam se otrcavati oko te Charlie. Do Charlie mi je bilo stalo, ali to sam sigurno već rekao. U svakom slučaju, valja zagristi. Još se vidim kako visim pored nje na tom igralištu, a klinci se igraju oko nas. Ona je heklala. Idila, ruljo! Trebalo je samo položiti glavu u njezino krilo. Tu nisam imao nikakvih hemunga, a već sam to jednom bio i izveo. Osjećaj u potiljku nije bio loš. Ozbiljno. Ali od tog dana nosila je heklanje i neprestance nešto petljala s njim po krilu. Dolazila bi po podne s klincima, sjela i prihvatila se kukičanja. Ja sam uvijek bio već tu. Charlie je običavala sjedati da čovjeku pozli. Nosila je zapravo samo široke suknje, i prije nego što bi sjela, svaki bi put straga uhvatila rub, podigla ga i sjela na same gaćice. Činila je to vrlo precizno. Zbog toga sam uvijek bio već tu kad bi ona došla. To nisam htio profulati. Brinuo sam se da klupa uvijek bude suha. Ne znam je li to i primijetila. Ali dobro je znala da je promatram dok sjeda. Neka mi nitko ništa ne priča! Takve su one.

Točno znaju da ih gledamo, a ipak to rade. Šou za sebe bio je kako pri tom obara farove. Inače je imala običaj da čovjeka neprestance gleda. Ali bi tog trenutka farovi bili oboreni. Mislim da je Charlie malo škiljila. Odatle dojam da te neprestance gleda. Ne znam jesu li vam poznati oni portreti što vise na zidovima te neprestance zure u čovjeka, u koji se god kut zavukao. Slikari se tu jednostavno služe onim trikom da oči naslikaju s točno paralelnim optičkim osima, što u životu nikada nije slučaj. Poznato je da nema stvarnih paralela. Ne želim time reći da mi je bilo neugodno. To ne. Samo čovjek nikada nije bio načistu uzima li ga ona ozbiljno ili mu se malo ruga. Od čega ti zbilja može pozliti.

Sigurno sam već rekao da sam praktički spadao u inventar tog dječjeg vrtića. Neka vrst vanjskog pazikuće, ili tako nešto. Trebalo je još samo da bojim ogradu. Popravljanje igračaka i guranje vrtuljka spadalo je ionako već u servis. I napuhivanje balona. Toga dana, vjerojatno je bila nekakva priredba, napuhao sam ih otprilike već dva na šestu, a kod dva na sedmu zacrnjelo mi se pred očima, pa sam se ispružio. Jednostavno sam se ispružio. Mogao sam četiri minute roniti, tri dana gladovati ili pol dana ne slušati glazbu, mislim: pravu glazbu. Ali ovo me oborilo. Kad sam ponovno izronio, ležao sam Charlie u krilu. Odmah sam to skužio. Otkopčala mi je košulju i masirala prsa. Čvrsto sam pritisnuo buću na njezin trbuh i nisam ni

pisnuo. Na žalost sam ludo škakljiv. Morao sam dakle sjesti. Klinci su stajali oko nas. Charlie je bila blijeda. Pošizila je kao iz topa: Kad sam gladna, ja jedem, kužiš?

Mislio sam – to je samo od napuhavanja.

Charlie: A kad nemam što jesti, odem si nešto kupiti.

Zgrabio me cer. Točno sam znao zašto šizi. Jer je bila grozno sretna što sam još živ. Svaki donekle inteligentan čovjek to bi prokužio. Ruljo, jednostavno me proždimala svojim farovima. Gotovo sam odapeo. Samo što bih klinge rado bio ispalio na mjesec.

Charlie: A kad nemam kinte, odem i zaradim.

Rekoh: Tko ne jede, ne mora ni raditi. Sma-
trao sam takva izokretanja dobrim štosovima. U nastavku sam se pridigao, jurnuo na svoj kolhoz, to nije bilo više od dva koraka, iščupao prvu glavicu salate koja mi je dopala šapa. Zapravo, vjerojatno nisam rekao da sam jednog dana iz štosu rasuo sve vrećice sa sjemenjem što sam ih bio našao u Williјеvoj kućici. Prva je izrasla salata. Salata i rādič. Počeo sam trpati salatu u zube. Pijesak je škripio, ali sam htio opaliti samo slijedeće:

Kako mi je drago, i kako mi godi što mi srce može osjetiti priprostu i bezazlenu milinu čovjeka koji donosi na stol glavicu kupusa koju je sam uzgojio.

Naravno da je to bilo iz onog Werthera! Vjerujem da sam toga dana bio šarmantan kao nikad.

Charlie je rekla samo: Zafrkant!

Dotad to još nikad nije rekla. Uvijek bi pošizila kad bih izišao s tim Wertherom. Smjesta sam htio iskoristiti šansu i ponovno položiti glavu u njezino krilo, a to bi sigurno i klapalo da mi toga trenutka iz košulje nije iskliznula ta blesava knjiga o Wertheru. Navikao sam da je neprestance nosim u košulji a da zapravo ni sam ne znam zašto.

Smjesta se našla u Charlienim rukama. Prelistala ju je ne čitajući. Poprilično sam se sledio. Da je sve prokužila, ispao bih prilično blesavo. Upitala me: Što je to! Promrmljao sam: Papir za zahod. Sekundu nakon toga stvarca mi se ponovno našla u rukama. Skrio sam je. Mislim da mi je pri tom ruka malo podrhtavala. Od toga dana, ruljo, ostavljao sam je u kući. Nakon toga htio sam i dalje biti šarmantan, i tako, kadli uto u izletište dozuj šefica dječjeg vrtića. Isprva sam pomislio da ima nešto protiv moje vrijedne nazočnosti. Ali uopće me nije vidjela. Pogledala je Charlie, nekako čudno.

Reče: Za danas je gotovo. Ostat ću ja umjesto tebe.

Charlie nije shvaćala baš ništa.

Šefica: Tu je Dieter.

Charlie problijedi kao kreda, a onda pocrveni kao rak. Zatim me pogleda kao teškog kriminalca, ili tako nešto, i zbríše.

Ništa mi nije bilo bistro.

Objasnila mi je šefica: Dieter je njezin zaručnik.

Toga dana vratio se iz vojske, otpušten s počastima i slično. Pitao sam se kako da to Charlie nije znala. Čovjek to dobije napismeno. Sjetio sam se i pogleda na sebe, teškog krivca. Ja sam tobože bio kriv, ja, Edgar Wibeau, neradnik, poluslikar, spadalo! Na meni je bila krivica što svog Dietera nije dočekala na kolo-dvoru, sa cvijećem i svim ostalim. Učinilo mi se da me ritnuo konj. Mislim, već sam rekao da sam dosta šarmantan. Da sam palio kod mački ili kod ženskih. Ovaj put mislim: duhovno, ili kako se to već veli. Sylvia je bila ispod mog nivoa. Nemam ništa protiv nje, ali bila je daleko ispod moje razine. Charlie je bila prva ozbiljna ženska s kojom sam imao posla. Nisam mislio da će kod nje odmah tako upaliti. Bio sam gotov, ruljo. Mislim, do tog je došlo jer sam joj stalno visio za petama. Otplazio sam u svoj brlog, to jest htio sam otplaziti. Prije toga, vidio sam još i Dietera. Došao je Charlie u susret. Bio je u košulji i kravati i nosio je kovčeg, jednu od onih glupih studentskih mapa, zračnu pušku s navlakom, i kitu cvijeća. Odšacao sam ga na dvadeset i pet, mislim: tog Dietera. Prema tome, morao je dugo služiti. Vjerojatno je dotjerao do generala, ili tako nečeg. Čekao sam hoće li se poljubiti. Međutim, nisam vidio ništa.

U kućici sam smjesta zgrabio miksa. Mora to čuti Willi. Samo trenutak, već sam imao odgovarajući tekst:

Dosta, Wilhelme, zaručnik je tu! ... Srećom,

nisam prisustvovao dočeku. To bi mi razdrlo srce. Kraj.

– Ako od slikarstva nije bilo ništa, pitam se od čega je onda zapravo živio?

– Mogao je u najboljem slučaju negdje biti pomoćni radnik. Ali to bismo morali primijetiti, moj muž i ja. To jest, tada još nismo bili vjenčani. Poznavali smo se prilično dugo, od djetinjstva. Zatim je on dugo bio u vojsci. Spojila sam njega i Edgara. Dieter, dakle moj muž, postao je napokon interni poslovođa. Ne znam da li vam to šta govori. Svakako je imao mnogo posla s mladićima Edgarove dobi. Mislila sam, on bi na Edgara mogao malo utjecati. Jedan su s drugim dobro izlazili na kraj. Jednom smo bili kod Edgara, a i Edgar bi navratio malo k nama. Ali Edgaru nije bilo pomoći. Jednostavno, nije mu se moglo pomoći. Dieter je doista strpljiv, kao janje, možda i previše, ne znam. Ali Edgaru nije bilo pomoći.

Točno. Upali su mi oboje u kolibu. Zajedno sa svojim Dieterom, Charlie se ponovo odvažila do moje kućice. Nekoliko je dana nije bilo na trkalištu. Njezini klinci da, ona ne. I onda je s Dieterom izronila kod mene. Tikala me. Kužio sam. Željela je Dieteru objasniti da se prema meni odnosi kao prema bezazlenu bezveznja-

ku. Smjesta sam podigao šake. Mislim, ne uistinu. U sebi. Vjerojatno još nisam rekao da sam od četrnaeste kvrge bio u boksačkom klubu. Pored Old Willija, to je u Mittenbergu možda bilo i najbolje. Nisam doduše znao kakav je Dieter protivnik. Na prvi sam ga pogled ocijenio kao priličnog šeprtlju. Ali naučio sam da partnera nikada ne valja ocjenjivati na prvi pogled. Samo, smjesta sam pomislio da nije čovjek za Charlie. Mogao joj je biti otac, ne mislim po starosti. Nego inače. Hodao je u najmanju ruku kao Bismarck, ili tako nekako. Kretenčio se pred mojom retrospektivom. Vjerojatno ga je Charlie zbog toga i došlepala. U sebi nije bila posve sigurna nisam li ipak neki nepriznati genij. Inače se baš zalijepila uz Dietera. Držao sam, kao i prije, podignute šake. Dieteru je trebalo mnogo. Već sam pomišljao, taj neće ni beknuti. Ali bio je to Dieterov način. Ne vjerujem da je ikad izvalio kakvu blezgariju a da nije triput promislio, ako mu je i to bilo dovoljno. I onda je raspalio: rekao bih da mu ne bi škodilo kad bi se ubuduće više orijentirao na život, na život građevinskih radnika, na primjer. Oni su mu ionako tu, neposredno pod nosom. Osim toga, naravno, tu, kao i svagdje drugdje, postojè neka pravila koja naprosto treba znati: perspektiva, razmjeri, prvi plan, pozadina.

Eto ti ga na! Pogledao sam Charlie. Pogledao sam tog tipa. Bilo mi je da glasno zaurlam: »Sranje!« Taj kit mislio je to ozbiljno, posve

ozbiljno. Isprva sam mislio: ironija. Ali on je, ruljo, mislio ozbiljno!

Mogao sam ga još koji tren prošetati po ringu, ali odlučio sam smjesta uključiti svoje najjače oružje. Kratko sam razmislio, a onda raspalio slijedeću stvar:

Regulama se može štošta u dobro upisati, otprilike ono čime hvalimo građansko društvo. Čovjek koji se povodi za pravilima neće nikada stvoriti nešto neukusno ili čak loše, kao što onaj koga odgojiše zakoni i blagostanje neće nikad biti nesnosan susjed, nikad znamenit zločinac. Ali svako će pravilo, rekli vi što mu drago, razoriti istinsko osjećanje prirode i njezin istinski izražaj!

Taj si je Werther iz prsta isisao zbilja neke zgodne stvari. Odmah sam vidio da mogu spustiti šake. Čovjek više nije imao što uzvratiti. Charlie ga je u najmanju ruku bila pripravila za koješta, ali to je za njega bilo ipak previše. Doduše, i ponašao se kao da ima posla sa sirotim luđakom koga ni u kojem slučaju ne smije dražiti, samo meni time nije mogao zamazati oči. Svaki razumni trener povukao bi ga iz borbe. Tehnički K.O. Sad je i Charlie htjela otići. Ali Dieter još nije bio gotov: s druge je strane ono što on radi zbilja originalno, pa i dekorativno.

Ne znam što je mislio. Vjerojatno je mislio kako me skuhao te mi je sad htio zasladiti gorku pilulu. Ustrani seronja! Smilio mi se. Pustio sam ga neka ode. Glupim slučajem,

upala mu je toga trenutka u oči ona silhueta što sam je svojedobno bio napravio s Charlie. Charlie je smjesta rekla: To je bilo namijenjeno tebi. Samo što mi nije dao. Navodno jer nije bila gotova. Ali *radio* na njoj nije otada baš ništa.

A Dieter: Pa dobro, sad te imam i *in natura*.

Ti boga, ruljo! To je vjerojatno imalo biti šarmantno. Šarmantni balvan, taj dragi Dieter!

Onda su otplazili. Charlie mu je za sve vrijeme visila oko vrata. Ne mislim stvarno. Samo s farovima. Da je vidim. Ali je to s mene skliznulo poput vode. Ne treba misliti da sam protiv Dietera imao nešto zato što je došao iz vojske. Nisam imao ništa protiv vojske. Bio sam doduše pacifist, osobito kad bih se sjetio neizbježivih osamnaest mjeseci. Onda sam bio baš prvo-razredni pacifist. Samo, nisam smio vidjeti nikakve slike iz Vijetnama, i slično. Odmah mi se zacrnjelo pred očima. Da mi je onda tko došao, zapisao bih se u soldačiju za cijeli život.

O Dieteru bih rekao još slijedeće: vjerojatno je u redu. Napokon, ne može svatko biti takav idiot kao ja. I vjerojatno je čak bio pravi čovjek za Charlie. Ali o tome nije imalo smisla razmišljati. Ruljo, mogu vam samo savjetovati da u takvoj situaciji o tome ne razmišljate. Kad se izlazi pred protivnika, ne smije se razmišljati o tome kako je on simpatičan dečko, i slično. To ne vodi ničemu.

Posegao sam za miksom i priopćio Williju novo stanje stvari:

Sklon mi je, ali držim da je to Lottino djelo, a nije njegovo vlastito osjećanje. U tom su žene pravi majstori i pravo je što je tako; žene mogu održati dva štovatelja u dobrim odnosima, a to je njima na korist, ma koliko se takmaci rijetko slagali. Kraj.

Polako sam se navikavao na tog Werthera, ali morao sam poći za njima. Znao sam, ruljo, da ih ne smijem ispuštati iz ruku. Prva runda može biti tvoja, ali onda ne ispuštaj protivnika! Ot-kloparao sam za njima i jednostavno im se prilijepio. »Donijet ću vam još«, u tom stilu. Charlie se objesila Dieteru o ruku. Drugu je gotovo smjesta dala meni. Skoro sam odapeo. Odmah sam se sjetio Old Werthera. Tom je momku bilo sve bistro. Dieter nije pisnuo ni slova.

Pristali smo uz Dieterov brlog. U nekoj staroj zgradi. Soba i kuhinja. Bila je to najpospremljenija soba koju je uopće moguće vidjeti. Mama Wibeau bi se veselila. Bila je otprilike jednako udobna kao kolodvorska čekaonica u Mittenbergu. Samo što tamo barem nikad nije bilo pospremljeno. *To* sam obožavao. Ne znam poznajete li te sobe koje uvijek izgledaju kao da se u njima stanuje dva dana u godini, pa i to šef sanitarne inspekcije. Ali najljepše je bilo što je Charlie odjednom pomislila isto to. Rekla je: Sve će se to promijeniti. Samo da se jednom oženimo, je l'?

Započeo sam nekom vrsti ophodnje kroz prostorije. Najprije sam se bacio na slike koje

je držao u sobi. Jedna je bila bljutava kopija Old Goghovih »Suncokreta«. Nisam imao ništa protiv Old Gogha i njegovih suncokreta. Ali kad jedna slika visi okolo po svim zahodima, postaje mi odmah mučno. U najboljem mi je slučaju dozlaboga žao. Najčešće je do kraja života ne mogu više podnijeti. Druga je bila u onom pokretnom okviru. Nemam o tome više što reći. Tko je to vidio, zna na što mislim. Pravo sredstvo za povraćanje, doista. Onaj bajni par na obali! Uopće, pokretni okviri. Kad želim vidjeti sve slike na svijetu, idem u muzej. Ili jednu sliku osjećam u želucu pa je objesim na tri mjesta u sobi, da je mogu vidjeti odasvud. Kad vidim pomični okvir, uvijek pomislim kako su se ti ljudi zakleli da će pogledati deset slika godišnje.

Odjednom Charlie lane: Ove su slike još iz doba našeg školovanja.

A ja nisam nato čak ni zinuo. Nisam ni prostenjao ni izvrnuo oči, ama baš ništa. Osvrnuo sam se za Dieterom. Rekao bih, kit je stajao u svom kutu, spuštenih šaka i nepokretan. Možda još nije shvatio kako je već odavno počela druga runda. Charlie se neprestance ispričavala zbog njega, a on se nije ni micao. Čujte, ja sam u svakom slučaju znao što mi je činiti. Prvo sam se bacio na njegove knjige. Imao ih je masovno. Sve pod staklom. Sve poredane prema veličini. Klonuo sam. Kad god vidim nešto takvo, skljojкам se. Svoje mišljenje o knjigama već sam rekao. Ne znam što sve nije imao.

Garantirano sve te dobre knjige. Po redu: Marx, Engels, Lenjin. Nemam ništa protiv Lenjina. Nisam imao ništa ni protiv komunizma i slično, protiv ukidanja izrabljivanja na cijelom svijetu. Protiv toga nisam imao ništa. Ali protiv svega drugoga. Na primjer, da se knjige redaju po veličini. A s većinom je tako. Nemaju oni ništa protiv komunizma. Nijedan donekle inteligentan čovjek ne može danas biti protiv komunizma. Ali inače su protiv. Za biti za, nije potrebna nikakva hrabrost. A svatko ipak želi biti odvažan. Onda je dakle *protiv*. To vam je to. Charlie reče: Dieter će studirati germanistiku. Mora nadoknaditi mnogo toga. Drugi, koji nisu u vojsci bili tako dugo, danas su već odavno docenti.

Pogledao sam Dietera. Na njegovu bih mjestu navalio barem sada. Ali on još drži spuštene pesnice. Neobična situacija. Polako sam počeo shvaćati da će doći do gadnog kravala ako se i dalje budem ponašao ovako, a Charlie se ne prestane ispričavati u njegovo ime.

Jedino što je još preostalo u sobi bila je Dieterova zračna puška, pucaljka. Objesio ju je ponad kreveta. Nemarno sam je i bez pitanja skinuo i počeo prčkati po njoj. Uperio sam pucaljku prema onom paru na obali, pa prema Dieteru, pa prema Charlie. Kod Charlie se Dieter konačno pokrene. Otkloni mi cijev.

Upitah: Je li puna?

A Dieter: Svejedno. Već se svašta dogodilo. Takva staračka preseravanja ne bi me ni u

kojem slučaju oborila s nogu. Ipak, nisam rekao ništa. Samo sam pritisnuo cijev na sljepoočnicu i povukao. Onda je konačno pošizio: Pa ta stvar nije igračka! *Toliko* pameti valjda imaš!

I istragne mi pušku iz ruku.

Odmah sam pustio da progovori moje najjače oružje, stari Werther:

Prijatelju... čovjek je čovjek, a ono malo razuma što netko ima ili nema ne znači mnogo kad bjesni i mahnita strast, a čovjeka su pritisle granice njegova bića. Ljudske granice! O tome drugi put.

Granice čovječanstva, unutar njih Old Werther nije djelovao. Ali ja sam bio pogodio Dietera. Učinio je pogrešku što je o tome razmišljao. Charlie više uopće nije slušala. Ali Dieter je učinio pogrešku i razmišljao. Mogao sam otići. Nato Charlie poče: Priredit ću nešto za klopnu, može?

A Dieter: Što se mene tiče, može! Ali imam sad posla.

Zalaufao se. Pa se zakopao za svoj pisaći stol. Leđa nam okrenuo.

Charlie: Za tri dana ima prijemni ispit.

Charlie je zacijelo imala loš dan. Ništa nije mogla otpjeti. Još sam zastajkivao uokolo. U tom trenutku Dieter prasne. Ledeno reče: Možeš mu i *putem* pripovijedati malo o meni.

Charlie je probljedjela. Jednostavno nas je iznogirao. Doveo sam je u prekrasnu situaciju, a ja idiot još sam se tomu veselio! Charlie je

posivjela, a ja idiot stajao sam i još se veselio! Zatim sam otišao. Charlie je pošla za mnom. Na ulici sam se odvažio položiti joj ruku oko ramena.

Charlie me smjesta bubnula u rebra i zafrkta-la: Ma jesi li ti normalan?

Zatim je otrčala. Ona je dakle brisnula, a ja sam zapao u posve ludo raspoloženje. Doduše, polako sam počeo kužiti da kod Charlie privremeno nemam što tražiti. Unatoč tomu, bilo mi je uistinu nekako haj. U svakom slučaju, odjednom sam se stvorio pred svojom kućicom i u capama držao vrpce od Old Willija. Prema tome, morao sam prije toga biti na pošti. Ne znam, ruljo, je li vam takvo što već poznato.

Dragi Edgare. Ne znam gdje si. Ali, ako se odmah želiš vratiti, ključ se nalazi pod otiračem. Ništa te neću pitati. Od danas možeš doći kući kad hoćeš. Možeš i naukovanje završiti u drugom poduzeću. Glavno je da radiš i da se ne skitaš.

Učinilo mi se da me pregazio konj. Bila je to mama Wibeau.

Zatim je slijedio Willi: Salute, Eddi. Nisam se jednostavno *mogao* otresti tvoje stare. Žao mi je. Ona je posve gotova. Htjela mi je čak za tebe dati novce. A ono s radom, možda uopće nije loša misao. Sjeti se van Gogha, ili sličnih. Što sve oni nisu morali raditi da bi mogli slikati. Kraj.

Odslušao sam to. Smjesta sam znao što iz Old Werthera pristaje uz to:

To je bila noc, Wilhelme! Sad ću moći podnijeti sve. Neću je više vidjeti!... Ovdje sjedim, dašćem i hvatam zrak, nastojim da se smirim, čekam jutro, konji su naručeni u cik zore...

Glupim slučajem, vrpca nije bila dulja, i nisam više imao materijala. Morao sam izbrisati komadić glazbe, a to nisam htio. Nisam htio ni izići iz brloga da nabavim novu vrpcu. Malo sam se analizirao i shvatio da cijeli kolhoz, i to, više ne hoda. Nisam ni pomišljao da se vratim u Mittenberg, to ne. Ali više jednostavno nije hodalo.

– Međutim, Edgar je jednom ipak morao početi raditi, na gradnji, kod WIK-a.

– Da, sigurno. Ja sam ga tad jednostavno izgubila iz vida. Imala sam dosta vlastitih problema. Svadba. Pa je Dieter počeo studirati. Germanistiku. Iz početka mu to nije išlo baš lako. Radila sam još samo pol dana, da bih mu olakšala start. Onda smo se s dječjim vrtićem preselili u novogradnju, staru kuću su maknuli, radi novogradnji, čak i igralište pored Edgarovog zemljišta. Trebalo je jednostavno otići na policiju. Tu netko nedopušteno stanuje u vrtnoj kućici. Ne znam bi li mu to pomoglo. U svakom slučaju, ne bi se to tad bilo dogodilo.

– Smijem li vas nešto upitati? Jeste li voljeli Edgara?

– Kako voljela? Edgaru nije bilo još ni

osamnaest godina, a ja sam imala preko dvadeset. Imala sam Dietera. To je bilo sve. A na što mislite?

Eravo, Charlie, nemoj reći sve. Nema nikakve svrhe reći sve. Nisam to učinio nikad u životu. Ni tebi, Charlie, nisam rekao sve. Pa i ne može se sve reći. Tko kaže sve, taj možda više nije čovjek.

– Ne morate mi odgovoriti.

– Voljela sam ga, naravno. Znao je biti vrlo zgodan. Dirljiv.

Neprestance je bio u pokretu... ovaj...

Ne slini, Charlie! Učini mi tu uslugu, ne slini! Ništa od mene, ni koliko je crno pod noktom. Bio sam tako, jedan idiot, bezveznjak, hvastavac, sve to. Ništa vrijedno cmizdrenja. Ma ozbiljno.

– Dobar dan! Poslali su me kolegi Berlineru.

– Da. To sam ja.

– Ja sam Wibeau.

– Imate li kakve veze s Edgarom? S Edgarom Wibeauom, onim koji je radio kod nas?

– Da. Ja sam mu otac.

Addi! Stara štreberčino! Zdravo! Od samog si mi početka bio najbolji neprijatelj. Potkubavao sam te gdje god sam mogao, a ti si me pedepsao, gdje god si stigao. Ali sada, kad je već sve prošlo, mogu reći: bio si dugoprugaš! Besmrtna nam duša bijahu srodne. Samo što su tvoje moždane vijuge bile pravokutnije od mojih.

– To s Edgarom bila je tragična stvar. Isprva smo bili prilično utučeni. Danas nam je mnogo toga jasnije. Edgar je bio vrijedan čovjek.

Addi, razočaravaš me, a mislio sam da si karakter. Mislio sam, nećeš im se pridružiti i sam tako drobiti o nekome tko je prešao Jordan. Ja, pa vrijedan čovjek! Schiller i Goethe i takvi, oni su možda bili vrijedni ljudi. Ili Zarembe. Cijelog mi je života bio pun kufer kad su o nekome tko je odapeo govorili takve stvari: bio je vrijedan čovjek, i slično. Tko bi to uopće izdržao?

– Edgaru smo od samog početka pristupali krivo, to stoji. Podejnjivali smo ga, osobito ja, vođa brigade. Od samog sam početka gledao u njemu hvastavca, nezalicu, koji želi zaraditi novce na našoj grbači.

Jasno da sam htio zaraditi novce! Kad čovjek više ne može kupiti vrpce, mora zarađivati kintu. A kamo se u tom slučaju ide? Na gradnju. Motto: tko ništa neće i ništa ne zna, ide na gradnju ili željeznicu. Željeznica mi je bila preopasna. Tu bi garantirano zatražili legitimaciju, i dozvolu boravka, i to smeće. Dakle gradnja. Na gradnju uzimaju svakoga. Znao sam to. Bio sam kiseo samo kad sam došao k Addiju i Zarembi i škvadri, oni su renovirali stare berlinske stanove, uvijek kuću po kuću, a Addi mi je smjesta rekao: »Kad se ulazi, veli se dobro jutro!«

Taj sam tip ljudi dobro poznao. A pitaj ga za Salingeru ili nekog takvog. Neće ni zinuti. Odmah pomisli da je to kakva stručna knjiga koja mu je promakla.

Možda bi sve ispalo drugačije da je Addi toga dana markirao, ili slično. Na ovaj sam način, naravno, odmah bio protiv. Može biti da ni moji živci nisu u to doba bili baš najbolji, zbog Charlie. Sjelo mi je to na jetra više nego što sam mislio.

Slijedeće što je Addi učinio bilo je da mi je pružio jedan od onih soboslikarskih valjaka, pa me upitao jesam li ikad u ruci držao takvo što. A te trice zna svaki klinac. Prešutio sam dakle odgovor. Nakon toga pružio mi je kist pa me poslao Zarembi. Obojiti prozore. Svi su naravno zurili kako ću se postaviti. Ali odlanulo mi je čim sam spazio Zarembu. Tako reći, ljubav na prvi pogled. Odmah sam vidio da je stari stoka.

Zaremba je već bio prevalio sedamdesetu. Odavno je mogao biti u mirovini, ali se još uvijek kilavio uokolo. I to ne možda kao raspoloživa zakrpa. Mogao je zajašiti krovaste ljestve i na njima lijepo plesati po sobi, a da se ne oznoji ni ovolišno. Bez veze s tim što je ionako bio sama koža, kosti i mišići. Odakle bi tu potekla voda? Jedan od njegovih trikova bio je: dopustiti da mu bace otvoreni džepni nož na biceps. Odskočio bi nožić kao da je od gume. Ili bi glumio zvonara crkve Notre-Dame. Za to bi izvadio jedno oko, imao je stakleno oko, zgrbio se i šepesao kroz prostoriju. Mi smo se u pravilu valjali. Stakleno je oko nabavio u Španjolskoj. To jest: napravio mu ga je netko u Philadelphiji. Osim toga, falió mu je još komad malog prsta i dva rebra. Zato je imao još sve zube i dvije ruke, i sva prsa istetovirana. Ali ne one debele ženske, i srca, i tako, i sidra. Sve je tu vrvjelo od zastava, zvijezda, srpova i čekića, a bio je tu i komadić kremaljskog zida. Čini se da je zapravo bio iz Češke, ili slično. Ali najdivnije je što je još imao posla sa ženskama. Ne znam vjerujete li mi, ali je to činjenica. Zaremba se brinuo o našim građevinskim kolima. On ih je čistio i uvijek imao ključ. Bilo je to gala vozilo, sa dva uska ležaja i svom potrebnom kramom. Jednom, bilo je već prilično tamno, prišuljao sam se. Do tada ništa nisam znao, već sam iz posve određenih razloga imao nekog posla pod kolima. Točno sam čuo kako je obrađivao jednu macu. Prema njezinu smijehu

morala je biti vrlo zgodna. Nemojte sad misliti da sam zbog toga odmah pao Zarembi oko vrata. To ipak ne. Već zato što me je prvo upitao da li sam, što se tiče sindikata, u toku stvari. On je naime bio blagajnik. A za to mi se živo fućkalo. Da to nije bio Zaremba, smjesta bih bio zdimio. Pružio sam mu knjižicu po kratkom postupku. Uzeo ju je i počeo njuškati. Vjerojatno je samo htio nešto točno doznati o meni. Naravno da u Berlinu nisam još ništa platio. Smjesta je izvukao onu svoju komičnu limenu kutiju, pa sam morao pljunuti sve zaostatke. Umjetnost, kad netko ne može kupiti čak ni magnetofonske vrpce. Vjerojatno je samo to htio i znati.

Počeo sam dakle slobodno ličiti jedan od tih prozora. Boja je, tako, curila po staklu. Iks puta sam kod kuće bojio prozore, ali drugačije mi nije išlo. Da nisu toliko zurili kako ću se postaviti, ostavio bih čiste prozore. Ne onako čiste kao Zaremba. Jer je Zaremba bojio kao stroj. Ali čisto kao svaki drugi od njih, uključujući i Addija. Addi je očito pošizio. Nije smjesta eksplodirao samo zato što je pokraj mene bio Zaremba. Da Zarembu neću moći natjerati da pošizi, to mi je bilo prilično bistro. Uopće me nije ni pogledao. Addi u svakom slučaju nije više izdržao, pa je na kraju zaštektao: Ja bih premazao i cijeli prozor!

Prilično je bilo jasno što sam učinio. Počeo sam premazivati čitav prozor. Mislio sam, Addi će pasti s ljestava. Ali tad sam skoro ja pao s

ljestava, samo što slučajno nisam na njima stajao. Tik uz mene počne Zarembo odjednom pjevati! Mislilo sam, ritnuo me konj i okrznuo autobus, i to sve odjednom. Zarembo je zabrundao, svi su odmah prihvatili, i to ne bilo koji šlager ili slično, već jednu od onih pjesama od kojih se uvijek zna samo prva kitica. Ali ta je trupa opalila gotovo cijeli song. Mislim: Ustajte, socijalisti, zbijte redove, bubnjevi zovu, zastave vijore...

Klapetina, ruljo! Ustajte, socijalisti! Gotovo mi je ispao kist iz šape. Bila je to Zarembina metoda, kad je dragi Addi htio eksplodirati. Pokazalo se to u idućoj prilici. U jednoj staroj kuhinji. Zid je bio poprilično ispucan i morao sam ga zagipsati. Addi veli: Jesi li već imao posla s gipsom? Onda si malo pogledaj taj zid.

I u tom stilu.

Počeo sam u nekakvoj kanti miješati gips. Ne znam, ruljo, je li to već tkogod probao. Otkako znam za sebe, uvijek bih stavljao previše vode, onda previše gipsa, i tako dalje. Kanta se tako polagano punila, i morao bih biti vol kad se stvar ne bi i skrutnula. Bio sam već posve oronuo kadli eto spasa! Addi je izgubio živce. Zafrektao je: Ja bih napunio *cijelu* kantu.

Bolje mu klikeri nisu mogli raditi. Reagirao sam naravno na riječ i sav gips iskrenuo u kantu. Gotovo iste sekunde Zarembo je zapjevao. Nije nas uopće mogao vidjeti, sa zahoda ili gdje je već zapeo. Ali je, sigurno, osluškivao što se događa. Bio je to opet nekakav pjesmuljak,

ovaj put o partizanima, i cijela je trupa zapela skupa. Dobro ih je držao u šaci. Addi se gotovo smjesta sabrao te me poslao u jednu od onih soba da pometem pod radi bojenja. Na njegovu mjestu, izvrnuo bih svu tu staru kantu gipsa sebi na glavu. Ali se Addi sabrao. Tad mi je sijevnulo što znači to pjevanje. Povukao sam se. Zanimalo me što bi Zarembo učinio kad bih njemu samome došao s tim. Bi li i onda pjevao? Još sam čuo kako Zarembo ruži u kuhinji i frkće na Addija: Moraš biti mirniji, stari, puno mirniji. No?

A Addi: Reci mi samo što traži kod nas? Želi samo zaraditi na našoj grbači, to stoji. Taj fulirant.

Zarembo samo razvuče: Fulirant... No?!

Vjerojatno sam već rekao da je Zarembo bio iz Češke. Odatle vjerojatno taj »no«. Strpao bi ga u rečenicu najmanje tri puta. Kit je tim »no« uspijevao reći više negoli drugi cijelim romanom. Kad bi rekao: No?, i pri tom malo nakrivio glavu, značilo je to: »Ooo, o tome još malo razmisli, kolega!« Otegne li: Noooo?! i uzvine pri tom četke od obrva, značilo je: »Ne reci to još jednom, druškane!« Stisne li pri tom još i svoje svinjske proreziće, svi znaju – eto zvonara crkve Notre-Dame! Ne znam je li to točno. Netko mi je pričao da je Zarembo navodno odmah nakon četrdeset i pete tri tjedna bio vrhovni sudac u Berlinu, ili tako nešto. I da je donosio baš vickaste i stroge osude.

No? Gospodine optuženiče, vi ste dakle odu-

vijek bili velik prijatelj komunista, čulsam?! I u tom stilu. »Čulsam«, i to je bila jedna od njegovih riječi. Vječnost mi je trebala da prokužim da »čulsam« znači »čuo sam«. Taj Zarembo je zbilja bio stoka.

Ne znam je li mu bilo dosta pjevanja ili je uvidio da sa mnom i Addijem ne hoda. U svakom slučaju, on mi je počeo davati naloge. Prvi je nalog bio da u nekom šugavom zahodu obojim panel, ili ono što se stavlja preko panela, i strop. Ostavio me pri tom sama, a ja sam smiješao najdivniji plavi umak i počeo valjkom ukrašavati zidove i strop, i to popartistički. Na kraju je sve to izgledalo kao serija nacrti za zebre na autoputu. I sve tako lijepo plavo. Nisam još bio ni posve gotov, a već je iza mene s ostalom klapom stajao Zarembo. Vjerojatno su bili vraški znatiželjni što će on sad sa mnom započeti, osobito Addi. Ali on je izustio samo: »No?!«

Bio je to zasigurno najduži »no« što sam ga ikad od njega čuo. Osim toga, iskosio je glavu, uzdigao četkaste obrve i stisnuo svoje svinjske proreziće. Skoro sam krepao od smijeha. I danas sam ponosan na tu novu »no« varijantu.

– Jasno, ponašao se čudno. To stoji. Ali nas je upravo to moralo upozoriti, osobito mene. Umjesto toga, ja sam ga otjerao, i tu ništa nije mogao promijeniti čak ni Zarembo. Zarembo je možda bio jedini od

nas koji je slutio što se u Edgaru krije. Ali ja sam bio kao prikovan. Posrijedi je bio naš BRB, bezmagleni raspršivač boje. Na pravili smo već više stvari, a ova nam je imala biti najveća. Sprava koja raspršuje boju svake vrsti a da se ne stvara ona nesnosna magla od boje, što bi nastajala kod svake naprave te vrsti. Bila bi to jedinstvena stvar, čak i na svjetskom tržištu. Na žalost, tu smo bili zapeli. Čak ni stručnjaci koje smo napokon pozvali nisu tu dalje napredovali. I u toj situaciji našao se Edgar da daje primjedbe. Tu mi je, na žalost, pukao film. Ne želim se ispričavati. Nisam jednostavno bio pri sebi.

Učini mi sad uslugu, Addi, i prestani jednom s tim cvilenjem. Što je bilo u meni, mogu ti točno reći: ništa. A što se tiče BRB-a, pogotovu ništa. Tvoja ideja sa zračnim tlakom i šupljom dizom nije valjala ništa, kao ni moja ideja s hidraulikom. Čemu dakle ta dreka? Priznajem da sam od hidraulike očekivao koješta, zapravo od početka, čim sam tu stvar ugledao. Ležala je tamo dolje, ispod našeg vagona za objedovanje. Barem triput sam se spotakao o nju, i bio sam je već onjušio. Ali bih si prije pregrizao nešto nego upitao kakav je to aparat, i slično. A pogotovu ne Addija. Sve dok jednoga dana nije otvorio usta sam Zarembo. Mislim da me taj čitao kao da sam od stakla.

Jesli li to kad već vidio, no? Nisi ni mogao. To je jedinstveno. Taj raspršivač rašiba sve boje svijeta, u vodi i zraku, obavi u tri sata koliko tri soboslikara na dan, a radi bez onog oblaka boje, i bolji je od svih sličnih stvari na svjetskom tržištu, pa čak i od američkih, čulsam. Samo da još funkcionira, kužiš, no?

Zatim je s te sprave obrisao nešto prašine pa je stao obilaziti, malo uzdišući. A onda je opet rekao: Nije to naš prvi izum, ali je zato najbolji, no?

Činilo se kao da time želi podbosti Addija i škvadru, koja je naravno već odavno stajala uokolo. Sprava se zacijelo povlačila već dosta dugo. Nije naime nikako funkcionirala, maglila je i maglila, i ništa više.

Rekao sam tad: Nikad ga neće nadomjestiti stroj.

I podigao sam svoj kist. Upravo sam ponovno smio bojiti.

Addi smjesta opali: Čuj ti, prijatelju. U redu. Ne znam kakav te splin muči, ali nekakav jest. To stoji. Ne tiče me se. Ali mi smo tu jedna klapa, i to ne najgora, a sada i ti u nju spadaš, i ne preostaje ti ništa drugo nego da se uklopiš i tegliš s nama. I nemoj misliti da si nam prvi slučaj. Savili smo mi i malo drugačije od tebe. Pitaj samo Jonasa. U svakom slučaju, još se nije rodio taj koji bi nas spustio na prosjek.

Eto ti ga na! Okrenuo se na peti i otišao, a ostali za njim. Prokužio sam samo polovicu. Moja finta sa strojem bila je zapravo dosta

bezazlena. Imao sam i posve drugih stvari u džepu. Starog Werthera, na primjer. Kratko sam analizirao položaj i ustanovio da sam s raspršivačem otkrio Addijevu najslabiju točku.

A i Zarembo je rekao. Zaboga, to ni pipnuti. Ili će to biti šlager, ili bruka, no? – Njemu prva!

A ja:

To je najpedantnija budala koju možeš zamisliti; s noge na nogu, i to opširno i bez kraja, kô da nikad neće svršiti; kao kakva stara tetka. Čovjek koji nikad nije zadovoljan sa sobom i kome stoga nitko ne može učiniti ništa po volji.

Konačno opet Old Werther. Zarembo je izvalio svoje svinjske proreziće i zabrundao: No! Ne govori tako!

Bio je prvi koga taj starovisokonjemački nije izbacio iz sedla. To bi mi bilo i žao. U svakom slučaju, priznajem da sam za njega potražio prilično normalno mjesto. Ne znam, ruljo, kužiš li to? A nekoliko dana kasnije došlo je do sraza. Na dvorištu, ispred jedne od tih starih kuća, Addi i klapa postavili su prskalicu i uključili je. Iz neke specijalizirane tvrtke došla su dva stručnjaka sa sandukom punim diza, svakom drugačijom. Trebalo ih je iskušati. Veliki šou. Sjatila se svakojaka rulja. Svi lončari i zidari i ostali koji su još gmizali po kući. Ni s jednom dizom nije hodalo. Ili bi izlazio mlaz debeo kao ruka, ili bi stvarao oblak pare, kao prskalice za travnjake. Stručnjaci od samog početka nisu bili osobito optimistični, ali izvla-

čili su dizu po dizu. Addi jednostavno nije popuštao. Bio je uporan. Sve dok nije došao na najmanji kalibar, a za to je tlak jednostavno bio prevelik. Stara je cijev pukla, i tko se god tu zatekao u promjeru od deset metara bio je žut kao Kinez, ili tako nešto. Osobito Addi. Kod sve okupljene rulje uspjeh u uveseljavanju bio je jedinstven.

Stručnjaci su bili mišljenja: Pustimo to. Ni smo ni mi prošli bolje, a imamo sve! Spasa tu nema. Tehnički nerješivo, u svakom slučaju, nerješivo za danas. Nije stvar u dizama.

A onda sam došao ja i potegao svoj Werther-revolver:

Ljudski je rod jednoličan. Većina provodi život radeći da bi mogli preživjeti, a ono malo slobode što im preostaje toliko ih plaši da poduzimaju sve i sva da bi se te slobode nekako riješili.

Stručnjaci su zacijelo pomislili da sam škva-drin klaun. Ipak su se cerekali. Ali sama trupa polagano mi je prilazila, a na čelu svih Addi. S lica su još otirali žuti umak. Za svaki sam slučaj podigao pesnice, ali se ipak ništa nije dogodilo. Samo je Addi ledeno prosiktao: Gubi se! Gubi se, inače ne jamčim ni za što!

Zaista mu nisam mogao prepoznati lice. I samome mi je u očima bilo boje. Ali zvučalo je tako kao da mu do cmizdrenja fali jako malo. Addi je prešao dvadesetu. Ni sam ne znam kad sam slinio zadnji put. Prošlo je odonda svakako već podosta. Možda sam zbog toga doista i

zbrisao. Može biti da sam prevršio, ili slično. Nadam se, frendovi, da me zbog toga nitko neće smatrati kukavicom. Čovjek se kao boksač ionako ne može pravo braniti. Udariš li glupo, smjesta stoji: zabrana. Osim toga, bio je tu i Zarembo, i on mi je dao mig: čisti se. To je trenutno najbolje! Bio je to privremeni kraj mog soboslikarskog gostovanja kod Addija i drugova.

Toga je dana vrijeme, uostalom, bilo pasje. Zavukao sam se u svoj kolhoz. Kao prvo, Old Williju izdiktirao sam novu vrpcu:

A tome ste krivi svi vi koji ste me svojom rječitošću u taj jaram strpali; koji ste toliko pjevali i pripijevali o djelatnom životu, aktivitetu. Aktivitetu!... Zatražio sam svoj otpust s dvora... saopći to mojoj majci, ali nekako zašeceriti. Kraj.

Smatrao sam da to izvrsno paše.

— Jednostavno sam ga ispirio. Ne što bismo se htjeli začahuriti. Jonas je, na primjer, k nama došao s gradnje. Ali kod nas se ionako skuplja svakojakog naroda koji ništa ne zna, a većinom ništa i neće. Nije lako složiti ekipu s kojom se nešto može donekle započeti.

— Ma ne morate se ispričavati! Edgar je možda bio samo sanjar, i svojeglav, i vječno zaguljen, nesposoban da se uklopi, i lijen, šta ja znam...

– E, polako! Zaguljen svakako nije bio, barem ne kod nas.

A svojeglav...? E, pa vi ga sigurno bolje poznajete.

– Odakle bih ga ja poznavao? Pa nisam ga vidio od njegove pete godine!

– No, to nisam znao. To jest, moment! Edgar vas je jednom posjetio. Pa bio je kod vas!

Zaveži, Addi!

– I sanjario je o tome. Imate stan ateljerskog tipa, na sjevernoj strani, pun slika, divno zapušten.

Daj već jednom, Addi, zaveži!

– Oprostite. Nisam to čuo od Edgara, nego od Zarembe.

– A kad je to moglo biti?

– Pa, moralo je biti negdje nakon što smo ga nagarili, potkraj listopada.

– Ne, kod mene nije nitko bio.

Na žalost, istina je. Ni sam ne znam zašto sam onamo pošao, ali je to činjenica. Stanovao je u jednom od onih prekrasnih betonskih ormara kojih je Berlin malo-pomalo postao pun. Znao

sam njegovu adresu. Ali nisam znao da je to jedan od tih prekrasnih ormara. Tu je on imao nekakav apartman. Točno je i to da je gledao na sjever. Ne znam misli li tkogod da sam bio toliko blesav pa da sam se odmah predstavio. Dobar dan, tata, je sam Edgar, u tom stilu. To ne. Navukao sam svoje građevinske štrance. Kad je otvorio, jednostavno sam mu rekao: Ja sam od centralnog grijanja, monter. Nije bio osobito oduševljen, ali je odmah prihvatio. Ne znam što bih da nije u to povjerovao. Nisam imao nikakva plana, ali sam bio prilično siguran da će klapati. Plave hlače, i već si od centralnog grijanja. Stari kaput, i već si novi pazikuća. Kožnata torba, i čovjek si iz PTT-a, i tako dalje. Sve ti vjeruju, i čovjek im to ne može zamjeriti. Valja samo znati. Osim toga, imao sam uza se i čekić. Kuckao sam njime malo po radijatoru u kupaonici. Stajao je na vratima i promatrao me. Ništa nisam rekao. Trebalo mi je jednostavno vremena da se na njega naviknem. Ne znam, ruljo, kuži li to tko. Znati da imaš oca i vidjeti ga, to uopće nije jedno te isto. Izgledao je kao ima tri banke, ili tako nekako. To me posve oborilo. Nisam o tome imao ni pojma. Oduvijek sam mislio da mu je najmanje pedeset! Ni sam ne znam zašto. Stajao je na vratima, u ogrtaču za kupanje, i u trapericama ispod čekića. Odmah sam to opazio. U to se doba naime u Berlinu mogao dobiti pravi jeans. Nemam pojma zašto. Bilo je to malo prije ne znam čega. Odmah se naravno pročulo,

barem u stanovitim krugovima. Prodavali su ga u dvorišnoj zgradi, jer su znali da nijedna berlinska trgovina ne može primiti toliko mnoštvo koje bi došlo radi traperica. A tako je i bilo. Mislím da nitko i ne pomišlja da ja nisam bio tamo. Naravno da sam bio! Da bih došao na vrijeme, ustao sam rano kao nikad. Odgrizao bih si ne znam što da nisam izvukao prave traperice. Stajalo je tako na stubištu nas oko tri tisuće ljudi i čekalo na ulaz. Nitko ne može ni zamisliti kako smo bili nagruhani. Toga je dana pao i prvi snijeg, ali hladno jamačno nije bilo nikome. Nekolicina je došla s glazbom. Raspoloženje je bilo kao na Božić, kao da će se sad na otvoriti vrata i započeti darivanje – uz pretpostavku da čovjek još vjeruje u Malog Isusa. Svi smo bili baš haj. Malo mi je falilo da ispalim svoj Blue jeans song, kadli otvoriše vrata, a teatar započne. Iza vrata stajala su četiri prokuhana prodavača. Bili su odgurnuti u stranu kao ništa, i mi smo se bacili na traperice. Stvar je na žalost bila čisti gubitak. To što su imali nije bila ona prava vrsta. Bio je doduše autentični jeans, ali ne prave traperice. Svejedno, zbio se toga dana uspio happening. Najbolje su možda bile one dvije provincijske mamice što su čekale s nama na stubištu. Njušim da su svojim sinekima htjele među tim sitnarijama donijeti i prave traperice. Ali kad se raspoloženje polako približilo vrhuncu, uhvatila ih je trta. Htjele su van, sirote. Nisu imale ni najmanje šanse, čak da im je tkogod, ili ja sâm, htio pomoći. Morale

su sudjelovati, htjele ili ne. Nadam se da su sve to napol ipak preživjele.

U svakom slučaju, toga je dana negdje u masi morao biti i taj moj otac. Dok je tako stajao na vratima i nadzirao me, lako sam to mogao zamisliti. Uostalom, bilo mi je smjesta bistro zašto tu stoji. U kupaonici je preko užeta visio prebačen par ženskih čarapa. Ko bog mu je koja u sobi, a upravo sam se tamo želio ogleđnuti prije nego što se razotkrijem. Rekoh dakle: Ovdje je sve u redu. Da vidimo u sobi.

A on: Tamo je sve u redu.

Ja: Fino. Međutim, ove godine više neće doći nitko od nas.

Tu je popustio. Ušli smo u sobu. U krevetu je ležala neka ženska. Uz taj krevet stajao je onakav poljski krevet, na kojemu je on jamačno kampirao. Ženska mi se odmah svidjela. Imala je nešto od Charlie. Ne bih znao reći što. Vjerojatno je imala običaj da čovjeka neprestance gleda, da na njemu neprestance drži farove. Smjesta sam zamislio kako bismo mogli živjeti utroje. Nabavili bismo nekakav širi krevet, a ja bih ćorio na starom krevetu, ili, što se mene tiče, i na pomoćnom ležaju na hodniku. Izjutra bih donosio žemičke i kuhao kavu, pa bismo na njezinom krevetu doručkovali utroje. Uvečer, oboje bih odvukao u »Veliku melodiju«, a koji put i nju samu, pa bismo flertovali, naravno decentno, kao među frendovima.

Smjesta sam postao šarmantan: Pardon, Ma-

dame. Samo monter iz centralnog grijanja. Odmah ću biti gotov. – I tako, u tom stilu.

Bacio sam se na radiator. Otkucavao sam čekićem morzea po cijevima i osluškivao odjek, kao što rade ti momci od grijanja. Pri tom sam naravno prošnjofao cijelu sobu. Nije bilo puno toga. Jedan zid s policom i knjigama. Televizor, predzadnji model, nijedne jedine slike na zidu. Ženska mi ponudi cigaretu.

Rekoh: Ne, hvala. Pušenje je u komunikaciji glavna smetnja. Udario sam u mlade obrazovane kvalificirane radnike. Zatim sam upitao tog oca: Čini se da baš niste osobit prijatelj slika?

Ništa nije prokužio.

Išao sam dalje: Pa mislim, zidovi. Tabula rasa. Čovjek moga soja ide posvuda. I svuda imaju slike, ovakve i onakve, a vi? Ali zato imate drugih lijepih stvari.

Ženska se nasmiješila. Odmah je prokužila. Možda nije bilo ni teško. Gledali smo se koju sekundu. U sobi je ona bila jedino što me nije obaralo. Sve me drugo oborilo, osobito ti goli zidovi. Ne mogu si drugačije objasniti da sam počeo drobiti kao bluna: Pa, dobro. Uvijek velim, ako već slike, onda vlastite – a njih čovjek od ukusa ne vješa na vlastite zidove. Nego čujte: Imate li djece? Mig s moje strane: Djeca znaju slikati da čovjek krepa. To se u svako doba može objesiti na zid a da čovjek ne pocrveni...

Ne znam što sam od budalaština još nadrobio. Mislim da sam prestao govoriti tek kad

sam se našao na stubištu, kad su vrata bila zatvorena, a ja ustanovio da ni riječi nisam rekao tko sam, i tako. Ali jednostavno nisam mogao još jednom pozvoniti i sve reći. Ne znam, ruljo, kužite li to?

Na kraju sam se zavukao u svoju kućicu, kao i uvijek. Htio sam malo glazbe, tako nešto, i svirao sam, samo nikako nije hodalo. Tada sam već dovoljno poznavao sama sebe da bih skapirao kako u toj stvari sa mnom nešto ne klapa. Kratko sam se izanalizirao i ustanovio da smjesti želim započeti praviti *moju* prskalicu. *Moj* BRB. Nisam još doduše znao kako. Samo sam znao da mora izgledati posve drugačije nego Addijeva. Znao sam doduše da to neće biti ni jednostavno bez pravog alata, i slično. Ali nisam takav da bih se plašio sličnih teškoća. Bilo je jasno da se stvar ima odvijati u posvemašnjoj tajnosti. A onda, kad raspršivač bude funkcionirao, nacrtat ću se u ekipi, nemarno poput kakvog lorda. Čujte, ne znam da li me tko razumije. U svakom slučaju, ja, idiot, istoga sam dana po cijeloj napuštenoj staroj koloniji počeo tražiti uporabljive predmete. Ne znam može li tko zamisliti što se sve u jednoj koloniji skriva. Mogu reći: sve, ozbiljno sve, samo ne ono što sam baš trebao. Unatoč tomu, dovukao sam sve što je bilo iole uporabljivo. Prvo materijal, mislio sam. Bio je to prvi kamen za moj grob. Prvi čavao za moj lijes.

- Mogu reći da smo ga prilično brzo dozvali nazad. Ali bila je to više Zarembina inicijativa. U načelu je već bilo kasno. U to je doba Edgar već počeo raditi na svom BRBu. Ali Zarembe nije znao sve. Izvukli smo ga iz njegove kućice. Međutim, nije bilo nikakva traga o tome da gradi nekakvu prskalicu. Na žalost, nismo došli na ideju da zavirimo u kuhinju.

To s kuhinjom ne bi vam koristilo ni koliko je crno pod noktom, nju sam naime zaključao. Ne bih u nju pustio ni samoga vraga. Možda čak ni Charlie. Bio sam baš u najljepšem poslu. Uto spazih Zarembinu lubanju s njegovom plješivom kosom kako izranja ponad moje ograde. Ruljo, smjesta sam začepio svoju rupu. Bacio sam se na staru sofú i počeo kašljati. Nije da sam bio bolestan ili slično, barem ne ozbiljno. Doduše, kašljao sam. Vjerojatno sam to zaradio prekapajući staru koloniju. Možda sam već morao započeti i s loženjem. Ali mogao sam i prestati s kašljanjem. Samo, tako sam se lijepo privikao. To je ispadalo izvrsno. Edgar Wibeau, nepriznati genij, u samoprijegornom radu na svom najnovijem izumu, pluća napol požderana, ali on ne odustaje. Bio sam krajnji idiot, poštenja mi. Ali to me poticalo. Ne znam kužite li. Dakle, kad je nahrupila klapa, na redu je bio kašalj. To jest, nije nahrupila. Ušli su fino, tiho. Prvo Addi, a zatim Zarembe. Vjerojatno ga je

stari gurao. Ti su momci mislili da me odmah nose na duši, ili slično. Zato što su me znogirali. Pa onda ja, sa svojim kašljem na sofi! Ne znam možete li zamisliti kako mi je taj kašalj došao gala. Osim toga, ispružio sam noge ispod stare deke, kao da je prekratka.

I Zarembe je primijetio: Ajoj! Možeš li još malo više kašljati, no? Zatim se okrenuo da Addi ne uspije opaliti svoju spiku. Addi je najprije potražio nekakvo uporište, a onda započeo: Što sam ono još htio reći, ja sam katkad možda malo direktan, to je moj način, to stoji. Ubuduće bismo obojica morali misliti na to. A raspršivač je sad ionako zastario. Protok je slobodan, bez problema.

Nije mu bilo lako. Gotovo da sam bio ganut. Reći mu nisam mogao ništa, zbog kašlja. Jonas, onaj popravljeni, obavio je ostatak: Mislili smo da bi se ti mogao specijalizirati za podove. Može i s rolom I. a. A subotom, svi ćemo zajedno na kuglanje.

Naravno da je u međuvremenu dogiljao i ostatak klape. Doslovce su kapali, jedan po jedan. Imao sam osjećaj da ih je Zarembe ili Addi postavio na stražu na sve četiri strane, u slučaju da mi se prohtije ispariti. Skoro sam pukao od smijeha. Stajali su oko mene i zurili u moju retrospektivu. Bilo je očito da su pali. Od tada su me smatrali nekom rijetkom zvjerkom, ili nečim takvim čemu se ne smije prići odviše blizu. Osim Zarembe. Old Zarembe si je vjerojatno mislio svoje. A onda je i on stao njuškati

po mojoj građevini. Najzad je pritisnuo i kvaku od kuhinje. Ali su vrata bila zaključana, kako sam rekao, i na sva njegova uvijena pitanja, na primjer, mislim li ovdje i prezimiti, nisam mogao odgovoriti. Taj je kašalj bio jednostavno nepredvidljiv. Uvijek bi me ćopio u najbedastijim momentima. Zbilja je bio gala. Taj prokleti Zaremba htio me je smjesta odšlepati liječniku. A onda mi je palo na pamet da me kašalj spopada svake jeseni, i da je posve bezazlen. Nekakva alergija. Na sijeno, ili tako nešto. Jedinствен slučaj. Zagonetka za znanost. A onda je napokon prestao. Međutim, od toga se dana moj kašalj famozno popravio, mislim: sveo se na povremene manje napade. Liječnik, samo mi je to još trebalo! Moje mišljenje o liječnicima glasililo je: mogu lijepo i bez njih. Dobrovoljno sam kod liječnika bio jedan jedini put, zbog nekog osipa na nogama. Pola sata nakon toga ležao sam na njegovu stolu, i on mi je u svaki palac šibnuo po dvije injekcije, a onda mi je otkinuo nokte. Već je i to bilo da čovjek svisne. A kad je bio gotov, ruljo, vjerovali ili ne, odvukao me je u bolesničku sobu. Krvario sam kroz zavoje kao blesav. Nije ni pomišljao da mi da kakva bolesnička kolica, ili tako nešto. Odonda o liječnicima imam svoje mišljenje.

U svakom slučaju, od toga sam dana kod Addija bio pod prirodnom zaštitom. Slike, pa onda kašalj jedinstven na svijetu. Od tada sam si vjerojatno još koješta mogao pružiti. Ali

uspijevao sam se svladati. Nisam baš čeznuo za tim da ih na svom kolhozu pozdravim još jednom. Da mi još uđu u trag s tom prskalicom. Ja, idiot, mislio sam da ću biti s tom štrealjkom glavni. Odricao sam se gotovo svega. Nisam, na primjer, ni jedan jedini put potegao svoj Werther-revolver. Pošteno sam valjkom bojio svoje podove, a subotom uvečer išao sam dapače i nekoliko puta s njima na kuglanje. Sjedio sam tamo kao na žaru ili slično, dok su se oni kuglali i mislili: »Taj Wibeau, njega smo famozno sredili.« Sam sam se sebi činio kao u Mittenbergu. A kod kuće me je čekala prskalica.

U to sam doba pronjuškao i taj hugenotski muzej, pukim slučajem. Zapravo sam bio već odavno odustao od toga da ga tražim. Isprva sam se raspitivao kod nekoliko tuceta ljudi, neka vrsta općeg kviza. Možete li mi reći gdje bih mogao naći Muzej hugenota? Uspjeh ravan ništici. Nijedna strvina u cijelom Berlinu nije o tome imala ni pojma. Većina me je smatrala blesavim, ili turistom. Odjednom sam se našao pred njim. Bio je u nekoj srušenoj crkvi. Građevina me zainteresirala, jer je bila prva ruševina iz rata koju sam vidio. U Mittenbergu nije bio ispaljen ni jedan jedini hitac. General Brusilov, ili tko već, gotovo ga je zaboravio osvojiti. A na jedinim netaknutim vratima cijele zgrade stajalo je: »Muzej hugenota«. Ispod toga: »Zatvoreno radi popravka«. U normalnim me okolnostima taj natpis ne bi smetao. Konačno, ja sam bio hugenot i nisu me mogli isključiti. Vjerojat-

no bi mi se ipak šef muzeja bacio oko vrata. Pravi, živi hugenotski potomak! Koliko znam, mi odumiremo. Ali tko zna iz kojeg razloga taj me je natpis zaustavio. Kratko sam se analizirao i ustanovio da me jednostavno ne zanima jesam li plemenitaš ili nisam, ili što rade drugi hugenoti; vjerojatno čak ni to jesam li uopće hugenot, ili mormon, ili nešto treće. Iz tko zna kojeg razloga više me to nije zanimalo.

Zato sam u to doba došao na jednu drugu blesavu ideju, naime da pišem Charlie.

Od onoga je dana praktički nisam vidio. Bilo mi je bistro da se već odavno slizala s tim Dieterom, pa da ni kod nje nemam više nikakvih izgleda. Unatoč tomu, neprestance mi se motala po glavi. Ne znam, ruljo, kužite li to. Prva mi je misao smjesta bila moj Old Werther. Pa, on je napisao gomilu pisama svojoj Charlotti. Nije mi trebalo dugo da nađem prikladan citat:

Da me vidite, dobra moja, u toj bujici zabava i zabavica! Kako su isušena moja čula!... nijednu blaženu uru da doživim! Ništa! Ništa! Ništa!

To sam našarao na poleđini jelovnika u onoj kuglani. Međutim, nisam poslao. Prokužio sam da su mi šanse s Wertherom kod nje baš nikakve. S time joj više nisam smio doći. Samo mi ništa drugo nije padalo na pamet. A nisam se mogao pojaviti tek tako. A onda, jednoga sam dana u svom ormariću za pisma našao kuvertu. Vidio sam to već izdaleka. Poštu sam

dobivao samo poste restante. Nije bilo ni marke. A unutra je bila Charliena karta: »Jesi li živ? Javi nam se koji put. Odavno smo se vjenčali.«

Charlie je dakle morala doći sama. Uh, skoro sam se izbezumio. Koljena su mi klecala. Ozbiljno. Dobio sam neku vrstu groznice. Sve sam pustio da leži i stoji te smjesta izjurio. Osam minuta kasnije stajao sam pred Dieterovim vratima. Jednostavno sam pretpostavio da sad oboje stanuju kod njega. Tako je i bilo. Otvorila mi je Charlie. Isprva je samo zurila u mene. Imao sam osjećaj da joj nisam još dobro došao. Mislim, dobro sam joj došao, ali ne *jako* dobro. Možda je samo mislila da neću doći odmah, istoga dana kad je donijela pismo na moj kolhoz. U svakom slučaju, uvela me u sobu. Imali su samo jednu sobu. U sobi je sjedio Dieter. Sjedio je za svojim pisaćim stolom, upravo onako kao što je sjedio prije nekoliko tjedana. To jest, zapravo i nije sjedio za stolom, nego *pred* njim. Pisaći mu je stol stajao uz prozor, a on je sjedio pred njim, leđima okrenut sobi. Posve sam to shvaćao. Kad netko ima samo jednu sobu, u kojoj se uz to mora još i raditi, nekako se mora ograditi. A Dieter je to učinio leđima. Leda su mu praktički bila zid.

Charlotte reče: Pa daj se malo okreni!

Dieter se okrene, a meni je, na sreću, sijevnulo: Htio sam samo pitati imate li možda papagajke?

Imao sam jednostavno nos da Dieter možda uopće ne zna da me Charlie pozvala. Isto sam

tako ušao u sobu najviše za jedan korak. Nekim čudom, i Charlie reče: Imamo li papagajke?

Munjevito sam izanalizirao situaciju i zaključio da Charlie prihvaća igru s papagajkama. Odmah me ćopila ona drhtavica. Dieter upita: Što će ti papagajke? Za otvaranje boca?

A ja: Pa, tako nešto.

Uostalom, doista su mi ta kliješta bila potrebna. Za prskalicu. Ćopio sam doduše nešto slično u nekakvoj staroj drvarnici. Ali su bile do te mjere pokvarene da sam njima u krajnjem slučaju mogao još samo probušiti rupu u koljenu. Zatim smo si pružili šape, a Dieter je ispustio nekakvo: Pa?

Bilo je to ono: striček Pa. Trebalo je još samo da nadoveže: »Mladi prijatelju. Jesmo se što popravili od našeg zadnjeg susreta ili nam je glava još puna mušica?« Takvo što prilijepilo bi me smjesta za strop, pa sam i ovoga puta bio odmah gore. Ali sabrao sam se i odmah sišao, te sam do kraja bio skroman, razuman, zreo mladić, kakav sam, ruljo, odnedavno. Ne znam može li to tko zamisliti – ja, pa skroman! I sve to samo zato što sam, idiot, mislio da mi je u ruci za leđima ta prskalica. Zapravo više i ne znam što sam mislio. Jednostavno sam bio toliko siguran da je moja ideja s hidraulikom baš ono pravo, da sam već unaprijed bio skroman, poput kakva velikog izumitelja nakon uspjeha. Edgar Wibeau, veliki, simpatični dečko, koji je unatoč tomu sačuvao svu skromnost, i tako dalje. Kao kod vrhunskih sportaša. Ljudi moji,

ruljo, kakav sam bio idiot! Osim toga, opazio sam, naravno, da se Charlie zacrvenjela. Mišlim, nisam to *vidio*. Nisam je jednostavno sve to vrijeme mogao ni pogledati. Vjerojatno bih inače bio napravio kakvu strašnu idiotariju. Ali *zapazio* sam to. Vjerojatno se toga trenutka ispunio njezin veliki san da ja i Dieter postanemo veliki prijatelji. Dotad je još stajala iza mene, na vratima. Sad je postala uzbuđena, htjela je skuhati čaj, i tako, a ja neka sjednem. Soba je bila za ne prepoznati. Ne samo što su je renovirali, i tako, već je bila posve iznova namještena. Ne mislim pokuštvom. Nove su bile samo slike i svjetiljke i zastori i kojekakve sitnarije, što ih je Charlie vjerojatno donijela sobom u kućanstvo. Odjednom sam poželio tu stanovati. Ne mislim da je sve bilo bogzna kako usklađeno. Naslonjač prema sagu. Sag prema zastorima. Zastori prema tapetama, a tapete prema naslonjačima, nešto takvo nikada me nije obaralo. Toga nije bilo. Ali slike su, na primjer bile iz dječjeg vrtića, od klinaca. A klinci znadu slikati da čovjek krepa, to sam vjerojatno već rekao. Jedna je slika zacijelo imala biti snjegović. Samo što je bio naslikan crvenim tušem. Izgledao je kao Charlie Chaplin komu su sve pokrali. Čovjek ga je zbilja mogao osjetiti u želucu. Pokraj njega visila je Dieterova zračnica. Sve knjige izgledale su odjednom kao da ih netko iznova stalno čita. Čovjeka je odjednom mogla spopasti želja da se zavalj na bilo koju stolicu pa da ih sve

pročita, jednu za drugom. Počeo sam juriti tamo-amo po sobi, sve razglédati, i govoriti o tome. Hvalio sam sve kao šašav. Svakomu tko grize na neku djevojku ili ženu mogu samo preporučiti neka je hvali. Kod mene je to jednostavno spadalo u servis. Naravno, ne na glup način. Već, na primjer, kao ja, u toj sobi, kod Charlie. Bez obzira na to što mi se sve *zbilja* dopadalo, nastojao sam da Charlie naizmjenice crveni pa blijedi. Držao sam mogućim da Dieter o svemu tomu nije proslovio ni slova. Tu se uklapa i to što se ponovno počeo hitro ograđivati. Opet je radio. Kad je to vidjela Charlie, smjesta je sjela, a morao sam i ja. Gotovo sam odapeo. Još je uvijek isto onako sjedila, onako, sa suknjom. Ruljo, ne mogu jednostavno opisati kako mi je bilo pri duši. Kasnije mi je mahnula neka iziđem iz sobe. Vani mi je objašnjavala: Moraš ga razumjeti, kužiš? Posve je izišao iz forme zbog dugog vojakovanja. Najstariji je na godini. Čini mi se da još ne zna ni je li književnost za njega ono pravo. Gotovo da je šāptala. A onda me upitala: A ti? Kako tvoja vikendica?

Automatski sam počeo kašljati, naravno decentno.

Charlie će smjesta: Nećeš valjda tu i zimovati?

Taj me kašalj *zbilja* spopadao kao od šale. A onda me upita: Radiš li?

A ja: Naravno. Na gradnji.

Formalno sam vidio kako to kod nje pali.

Charlie je spadala među one koje ste mogli pitati vjeruje li u »dobro u čovjeku«, i koji odgovaraju »da«, ne crveneći se pri tom. Ovaj put je jamačno povjerovala da je u meni pobijedilo dobro, i to možda zato što mi je svojedobno onako temeljito skresala u lice svoje mišljenje.

Kad bih u kakvoj knjizi pročitao da se netko odjednom negdje našao te ne zna kako je tamo stigao, jer je navodno do te mjere rastresen, najčešće bih se smjesta iskrcao. Smatrao sam to totalnom bezvezarijom. Te sam večeri stajao pred svojom kućicom, ali doista nisam znao kako sam tamo stigao. Sigurno sam cijelim putem ćorio, ili nešto slično. Smjesta sam uključio magnetofon. Najprije sam kanio do pola noći plesati, ali onda sam kao lud počeo raditi na prskalici. Te sam večeri bio siguran, kao nikad dotad, da sam s raspršivačem na pravom putu. Bilo mi je samo žao što doista nisan. ponio papagajke od Charlie. O tome naravno kasnije nije bilo ni riječi. Moja je doista bila posljednja. Međutim, na taj sam način imao razloga svratiti idućeg popodneva opet do Charlie. Dietera nije bilo kod kuće. Charlie se baš dala na popravljavanje sjenila na jednoj od onih njezinih svjetiljaka. Jednostavno se nije držao. Stajala je na krovastim ljestvama kakve smo mi imali na gradnji. Onakve na kakvima je Old Zarembo mogao plesati. Vinuo sam se na ljestve, pa smo zajedno petljali po tom glupom sjenilu. Charlie je držala, a ja zavrtao. Ali vjerovali, ruljo, ili ne, meni je drhtala ruka. Vijak

jednostavno nije hvatao. Iako sam uz Charlie bio blizu kao još nikad dotad. To bi možda još išlo. Ali je ona upravela svoje farove izravno u mene. Došlo je dotle da sam ja držao, a Charlie šarafila. To je u svakom slučaju za vijak bilo najbolje. Konačno je uhvatio. I njoj i meni obamrle su ruke. Znaete i sami kako je to kad satima ruke držite gore. To zna svatko tko boji stropove i postavlja zastore. Stenjali smo u zboru i masirali si ruke, sve onako na ljestvama. Zatim sam joj stao pripovijedati o Zarembi, kako može plesati na ljestvama, a onda smo se uzeli za ruke i klimatali smo na ljestvama kroz sobu. Najmanje smo tri puta gotovo otknuli, ali odlučili smo da ćemo doći do vrata bez silaženja. I uspjeli smo. Na to sam je dobio. To je baš ono: za tako nešto mogla se predobiti Charlie. Devedeset i devet posto žena bi odustalo, ili bi koji čas uokolo pocikivale a potom skočile dolje. Ali ne Charlie. Kad smo stigli do vrata, na pragu je stajao Dieter. Smjesta smo dipnuli s ljestava. Charlie ga upita: Hoćeš li jesti?

A ja: Idem ja. Došao sam samo radi papagajki.

Čopila me trta da će pred mojim očima neka-ko uhvatiti Charlie i možda je poljubiti, ili nešto slično. Ne znam, ruljo, što bi se onda dogodilo. Ali Dieteru to nije bilo ni nakraj pameti. Pošao je sa svojom mapom prema pisaćem stolu. Ili nikad ne poljubi Charlie kad dođe kući, ili je to propustio zbog mene. Od-

mah sam se morao sjetiti Old Werthera kako je pisao svom Wilhelmu:

A i pošten je: Lottu nije ni jednom u mojoj prisutnosti poljubio. Bog mu platio!

Nisam doduše shvaćao kakve to ime veze s poštenjem, ali sve drugo sam shvatio. Nikad u životu nisam ni pomišljao da ću tog Werthera toliko kužiti. Osim toga, nije ni mogao poljubiti Charlie, ili tako nešto. Prilično je brzo isparila u kuhinju. Pa ipak naravno da sam morao otići. Ali sam ostao. Uklonio sam ljestve. Zastajkivao sam po sobi. Želio sam započeti razgovor s Dieterom, samo mi ništa nije padalo na pamet. Odjednom mi se u šapama zatekla zračna puška. Dieter nije rekao ni slovca. A kad se Charlie pojavila s klopom za njega, rekla je smjesta: Dečki, imam prijedlog, a? Idemo poslije na željeznički nasip, gađati. Oduvijek si me htio naučiti gađati.

Dieter je zarogoborio: U ovo doba više nije pravo svjetlo za gađanje.

Usprotivio se. Htio je raditi. Smatrao je to djetinjarijom. Baš kao i ono s ljestvama. Ali je Charlie do kraja uperila svoje farove u njega, pa je popustio.

Loše je bilo za njega što na nasipu jednostavno nije sudjelovao. Ciljali smo u staru ploču za zabranu parkiranja, koju sam vrlo brzo razbio. To jest, gađala je Charlie, Dieter je pokazivao pogotke, a ja sam korigirao Charlienu tehniku. Do toga je došlo zato što Dieter nije ni pomišljao da se brine za Charlie. Pustio je tako,

recimo, djecu neka se igraju. Vjerojatno je mislio samo o vremenu, koliko će ga sve to stajati. Mogao sam ga inače razumjeti, ali samo što se nisam pretrgao zbog Charlie. Pokazao sam joj kako se na rame stavlja kundak, kako se noge stavljaju u pravi kut, i kako se prema cilju ide odozgo i onda izdahne zrak, sve one stvari iz predvojničke obuke što ih čovjek nauči. Mušica, nišan, izdahni, zadrži dah, okini. Charlie je pucala i pucala i strpljivo dopuštala da je obuimam, da bi onda napokon ipak primijetila što je Dieteru, ili, možda, da bi na kraju ushtjela to primijetiti. Tu je prestala. Dieter je, uostalom, bio u pravu, odavno je već postalo pretamno. Samo, Dieter je morao obećati da će idućeg tjedna s njom poći na izlet, bilo kamo, glavno da se ide van. O meni nije bilo govora, barem ne izričito. Charlie je to učinila vrlo spretno. Rekla je: ... Poći ćemo na izlet.

Tu je bilo uključeno sve. Ali možda sam si ja, idiot, sve to samo umišljao. Možda ona zbilja i nije mislila na mene. Možda se ništa od onoga što se zbilo ne bi bilo dogodilo da si ja, idiot, nisam umislio kako je Charlie pozvala i mene. Ali ništa ne žalim. Ne žalim ni koliko je crno pod noktom.

Iduće nedjelje sjedio sam pored Charlie na ležaljci u njezinoj sobi. Padalo je kao blesavo. Dieter je sjedio uz svoj pisaći stol i radio, a mi smo čekali da završi. Charlie je već bila u kišnom ogrtaču i svemu. Uopće se nije iznenadila, ili nešto slično, kad sam pozvonio. Sve je

dakle bilo istina. Ili je možda ipak bila iznenađena, ali nije htjela pokazati. Ovoga puta Dieter je pisao. Sa dva prsta. Na stroju. Pisao je napamet. Nekakav rad, mislio sam, a i bilo je tako. Smjesta sam vidio: stvar mu baš ne ide. Kužio sam to. Svakih pola sata udario bi po jedno slovo. To je govorilo dovoljno. Na kraju Charlie izusti: *Na silu* ipak ne ide!

Dieter je šutio. Cijelo sam mu vrijeme morao gledati noge. Obavio je ih oko nogu stolice, kako bi se za njih zakvačio. Nisam znao je li mu to navada. Ali meni je zapravo cijelo vrijeme bilo jasno da neće poći s nama.

Charlie poče iznova: Ma idemo! Ostavi sve to, nek malo odleži, čuješ? To ponekad stvara čuda!

Nije bjesnjela, ili nešto slično. Još ne. Bila je možda toliko nježna koliko bi morala biti medicinska sestra.

Dieter je bio mišljenja: Nećemo valjda bar kom po ovom vremenu?

Ne znam jesam li već rekao da je Charlie htjela unajmiti čamac.

Charlie smjesta bubne: Onda ne čamcem, nego parobrodom. Dieter je zapravo imao pravo. Po tom vremenu, čamac je bio prava pijačačka utvara.

I opet je nastavio tipkati.

Charlie: Onda ni parobrodom, nego samo nekoliko rundi oko platoa.

Bila je to njezina posljednja ponuda. I zbilja je to bila šansa za Dietera. Ali on nije trzao.

Charlie: Uostalom, nismo od šećera.

Mislim da je u tom trenutku njezino strpljenje bilo na izmaku. Dieter mirno reče: Pa idite.

A Charlie: Čvrsto si obećao!

Dieter: Pa velim vam, vozite se!

Nato će Charlie glasno: Pa i idemo!

U tom sam trenutku izišao. Svatko može predvidjeti, što je bilo dalje. Tu sam bio posve suvišan. Mislim: izišao sam iz sobe. Naravno, trebao sam otići van. Uviđam. Ali jednostavno nisam imao srca. Vukao sam se po kuhinji. Odjednom sam morao pomisliti na Old Werthera, koji je pisao:

Zar ga svaki pišljivi posao ne privlači više nego draga i divna žena?... Zasićenje je to i ravnodušnost!

Samo što Dieter nije bio poslovan čovjek, a Charlie bijaše pak sve prije nego draga žena. A nije kod Dietera bila posrijedi ni prezasićenost. Jasno da je zbog vojske imao visoku stipendiju. Ali jedan naš radnik s malo mazarije zaradi garantirano triput toliko. Zapravo, nisam znao što je na stvari. U biti, nisam imao Dieteru što prigovoriti. Činjenica je bila da već čitavu vječnost nije bio s Charlie izišao iz njihova brloga. To je bilo jedino činjenica. Dok sam tako otprilike analizirao, iz sobe izleti Charlie. Čujte, ne velim tek tako: izleti. Reče mi samo: Dodi!

Smjesta sam bio pored nje.

Onda je rekla: Čekaj!

Čekao sam. Čopila je s vješalice onaj sivi ogrtač i gurnula mi ga pod nos. Dieter je taj

predmet zacijelo donio iz vojske. Osim na gumu, zaudarao je na benzin, sir i spaljeno smeće.

Upitala me: Znaš li upravljati motornim čamcem?

Rekao sam: Slabo.

U normalnoj situaciji rekao bih: Jasno. – Samo, tako sam dobro igrao ulogu dobra mladića da sam rekao živu istinu.

Charlie reče: Pa šta je sad?

Promatrala me kao nekoga tko nije nešto dobro razumio.

Odmah sam lanuo: Jasno.

Nakon tri sekunde bili smo na vodi. Mislim: potrajalo je to sigurno i čitav sat, ako ne i više. Meni je samo po drugi put bilo s Charlie tako da jednostavno nisam znao kako sam nekamo dospio. Bilo je to kao na filmu. Paf – i tu smo. Samo tad nisam imao vremena za analiziranje. Taj glupavi čamac imao je poprilično konjskih snaga. Letio je preko Spree, a prijeko je bio betonski zid nekog poduzeća. Imao sam pune ruke posla da nekako još izvučem zavoj. Umjesto da sam, idiot, jednostavno smanjio gas. Bili bismo se naprosto utopili, a od broda ne bi bilo ostalo ni truna. Ti brodovi smjesta povuku, čim ih upališ. Ništa s kuplungom, ili što slično. Pogledao sam Charlie. Nije ni pisnula. Pretpostavljam da čuvar od kojega smo dobili čamac više nije ni dolazio k sebi. Vidio sam ga samo kako stoji na svom pontonu. Pa i to je bilo poglavlje za sebe, kako mu je Charlie izmoljaka broda. Ne znam da li tko misli da sam bio

plašljiv, i to. Ili da sam imao nekih kompleksa. Ali zgrabila me trta kad sam ugledao onaj omladinski iznajmljivački centar. Sve se cijedilo od vlage. U vodi nije bilo ni jednoga jedinog čamca. O tome, napokon, u sezoni pred Božić nije moglo biti ni govora. Zgrada je bila zabarikadirana kao za treći svjetski rat. Ali je Charlie našla rupu u zidu, dozvala zvonom čuvara čamac iz zgrade i klečala pred njim sve dok joj iz spremišta nije izvukao taj čamac. Ne bih to inače smatrao mogućim. Vjerojatno ni čuvar. Mislim da je Charlie toga dana mogla postići sve. Jednostavno je nije bilo moguće zadržati. Svakoga bi obrlatila.

Na vodi se podvukla meni pod pelerinu. Padalo je još uvijek kao blesavo. Još nekoliko stupnjeva manje i imali bisno divnu vijavicu. Vjerojatno se više nitko ne sjeća prošlog prosinca. U čamcu je bilo jeziva šljiva, ali ja nisam od toga osjetio ni mrve. Ne znam da li tko to kuži. Charlie se rukom uhvatila za moje sjedalo, a glavu mi položila na rame. Mislio sam da sam gotov. Čamac sam nekako držao pod kontrolom. Nisam znao vrijede li i na vodi prometna pravila. Čuo sam jednom nešto naklapati o tome. Ali na cijeloj onoj beskrajno dugoj Spree toga dana nije bilo nijednog brodića ni parobroda. Posve sam izvukao ručicu za gas. Kljun se izbacio. Čamac nije bio tako loš. Vjerojatno je služio za osobnu uporabu tom čuvaru. Počeo sam izvoditi lude zavoje. Uglavnom lijeve zavoje, jer je onda tako lijepo padala Charlie na

mene. Nije imala protiv toga ni koliko je crno pod noktom. Kasnije je i sama počela upravljati. Jednom smo jedva prošli pokraj nekog stupa od mosta. Charlie nije ni pisnula. Lice joj je otprilike bilo još uvijek isto onako kao onog trenutka kad je izletjela od Dietera.

Dotad nisam znao da se grad može vidjeti i odostraga. Berlin sa Spree, to je Berlin odostraga. Pusta stara dvorišta poduzeća i skladišta.

Isprva sam mislio da će nam kiša napuniti brodicu. Ali to se nije dogodilo. Brisali smo ispred nje. Ipak smo bili mokri do kože, unatoč pelerini. Protiv kiše ionako nije pomagalo ništa. Bili smo toliko mokri da nam je odavno bilo sve svejedno. Jednako smo se tako mogli i kupati obučeni. Ne znam, ruljo, kuži li to tko od vas. Čovjek je tako moker da mu je zbilja sve svejedno.

Odjednom su negdje prestala skladišta. Samo još vile, i tako. Onda smo morali skrenuti, bilo lijevo, bilo desno. Ja sam naravno zavio nalijevo. Potajno sam se nadao samo da ćemo izići nekud iz tog jezera. Mislim: nekim drugim putem. Otkako znam za sebe, nikada se nisam htio vraćati istim putem kojim sam jednom prošao. Ne iz praznovjerja, ili nešto slično. To ne. Nisam htio. Vjerojatno bi mi to bilo dosadno. Vjerujem da je i to bila jedna od mojih fiksnih ideja. Kao ona s raspršivačem, na primjer. Kad smo prozujali pored otoka, Charlie se uznemirila. Bilo joj je sila. Razumio sam to.

Kad pada kiša, čovjeku je uvijek tako. Tražio sam rupu u ~~SAŠU~~. Na sreću, bilo ih je masa. Zapravo je bilo više rupa nego ~~SAŠA~~. Curilo je još uvijek kao iz kabla. Skočili smo na obalu. Charlie je negdje čučnula. Kad se vratila, šćurili smo se pod pelerinom u muljavoju, mokrju travi tog otoka. Može biti da je bio i poluo- tok. Nisam tamo više nikada bio. Onda me Charlie zapitala: Hoćeš li da te poljubim?

Ruljo, rastopio sam se. Počeo sam drhtati. Charlie je još bila bijesna na Dietera, vidio sam sve to lijepo. Unatoč tomu, poljubio sam je. Lice joj je mirisalo kao rublje koje je dugo bilo na pranju. Usta su joj bila ledena, sve to vjero- jatno od kiše. Onda je jednostavno više nisam puštao. Izvalila je oči, ali je više nisam puštao. Drugačije ne bi ni išlo. Bila je zbilja mokra do kože, noge, sve.

Jednom sam u nekoj knjizi čitao kako je neki crnac, dakle Afrikanac, došao u Evropu i pova- lio svoju prvu bijelu ženu. Pa je stao pjevati, nekakav song od svoje kuće. Smjesta sam se iskrcao. Možda je jedna od mojih najvećih pogrešaka bila ta što bih se smjesta iskrcao, čim ne bih nešto poznavao. Sa Charlie sam zbilja mogao pjevati. Ne znam, ruljo, kuži li to tko. Nije mi više bilo spasa.

Vraćali smo se u Berlin istim putem. Charlie nije rekla ništa, ali joj se odjednom strašno žurilo. Nisam kužio zašto. Mislio sam da joj je jednostavno bilo strahovito zima. Htio sam da se opet uvuče pod moju pelerinu, ali nije htjela,

bez objašnjenja. Pelerinu nije ni pipnula, ni onda kad sam joj je dao čitavu. Cijelim putem natrag nije izustila ni riječi. Polako sam se sam sebi počeo činiti zločincem. Ponovno sam počeo izvoditi zavoje. Odmah sam vidio da joj to nije po volji. Samo joj se žurilo. Onda nam je ponestalo goriva. Doplutali smo do idućeg mo- sta. Htio sam skoknuti do prve pumpe, da donesem goriva, Charlie je trebala pričekati. Ali je izišla. Nisam je mogao zadržati. Izišla je, potrčala onim mokrim željeznim stubama gore i otišla. Ne znam zašto nisam potrčao za njom. Kad bih u filmovima ili negdje drugdje vidio takvo mjesto, gdje bi ona htjela otići a on bi je htio zadržati, pa ona bježi na vrata a on samo stane na vrata i doziva je, uvijek bih se iskrcao. Tri koraka – i bio bi je stigao. Pa ipak, sjedio sam tamo i pustio da Charlie pobjegne. Dva dana nakon toga prešao sam Jordan, a sad sam, idiot, sjedio tu, pustio je da pobjegne i mislio samo na to kako moram sâm vratiti brod. Ne znam je li tko od vas već pomišljao na smrt i to. O tome da čovjek jednoga dana jednostavno više nije tu, da nije više nazočan, da je odstupio, povukao se, izišao, otišao, prošao, i to neopozivo. Čitavo sam jedno razdoblje o tome često mislio, a onda sam odustao. Jednostavno nisam mogao zamisliti kako bi bilo, na primjer, u lijesu! Nije mi padalo na pamet ništa osim samih gluparija. Da ležim u lijesu, da je posve tamno, da me počinju jezivo svrbjeti leđa, i da se moram grepsti jer bih inače umro. Međutim,

toliko je usko da ne mogu pomaknuti ni ruku. To je već napol smrt, ruljo, ako ste to probali. Ali tu sam bio, u najboljem slučaju, obamro. Jednostavno nisam mogao. Može biti da je onaj tko to može već napol mrtav, a ja, idiot, zacijelo sam mislio da sam besmrtni. Mogu vam samo reći, ruljo, da na to nikad ne mislite. Mogu vam savjetovati da nikada ne mislite na nekakav usrani čamac ili nešto slično, i da ne ostanete sjediti dok vam bježi ona do koje vam je stalo.

U svakom slučaju, kad sam konačno stigao u čameu, onaj čuvar čamaca gotovo da je alarmirao riječnu policiju. Zanimio je, međutim, od sreće što opet ima svoju barku. Mislio sam: ni taj čovjek neće zaboraviti ovaj dan. Najprije sam mislio da će napraviti strašan kraval. Smjesta sam podigao šake. Bio sam upravo u pravom raspoloženju. Onom pumpaču, na primjer, na nedjeljnoj benzinskoj stanici toliko sam dodijao da gotovo nije došao k sebi. Nije mi htio napuniti kanistar. Bila je to jedna od onih faca: A-tko-će-mi-platiti-kanistar-ako-se-izgubi? S takvim ljudima ne možeš živjeti.

Kod kuće sam sve svoje mokre stvari objesio na čavao. Nisam znao što mi je činiti. Jednostavno nisam znao što da činim. Bio sam prizemljen kao još nikad. Uključio sam klapu M.S. Plesao sam dok nisam zakuhao, možda dva sata, ali ni tada još nisam znao što da radim. Pokušao sam spavati. Prevrtao sam se cijelu vječnost i tri sata na staroj sofi. Kad sam se probudio, vani je izbio treći svjetski rat. Ten-

kovski napad, ili nešto slično. Dignuo sam s trule sofe, pa na vrata, a vani je jurilo neko govedo s gusjenicama i metalnim oklopom ravno na mene. Jaružalo. Sto i pedeset KS. Zaurlao sam otprilike kao idiot. Pola metra preda mnom uspio se zaustaviti s crknutim motorom. Onaj momak, vozač, skočio je sa sjedala. Bez ikakve najave opalio mi je desni kroše da sam odletio dva metra u svoju sjenicu. Smjesta sam napravio kolut nazad. Tako najbrže staneš iznova na noge. Uvukao sam glavu za protunapad.

Bio bih mu zadao udarac ljevicom da se više ne bi ni digao. Mislim da još nisam rekao da sam bio »pravi« ljevak. Bilo je to otprilike jedino od čega me mama Wibeau nije uspjela odviknuti. Činila je sve što je mogla da uspije, a ja sam joj, idiot, još i pomagao. Sve dok nisam počeo mucati i mokriti u krevet. Na toj točki liječnici su rekli: stop! Ponovno sam smio pisati i ljevicom, prestao sam mucati i opet bio suh. Uspjeh cijele stvari bio je tolik da sam se kasnije posve lijepo snalazio s desnom rukom, mnogo bolje nego, na primjer, drugi s lijevom. Ali je lijeva još uvijek bila u prednosti. Samo što vozač tenka uopće nije mislio na to da podigne šake. Odjednom je problijedio kao sir i sjeo na zemlju. Zatim je rekao: Još samo koju sekundu i ti bi bio kaša, a ja u ćuzi. Ja, koji imam troje djece. Jesi li lud kad još uvijek tu stanuješ?

Taj je sa svojim jaružalom čistio zemlju za

slijedeće novogradnje. Vjerojatno sam izgledao prilično oronulo. Petljao sam: Još nekoliko dana pa ću otići odavde.

Te mi je noći postalo, međutim, bistro da u Berlinu više nemam što tražiti. Bez Charlie nemam više tu što tražiti. Pa sam izletio van. Doduše, ona je počela s ljubakanjem. Međutim sam polako počeo kužiti da sam ipak pretjerao. Kao muškarac, morao sam sačuvati pregled nad situacijom.

Rekao je još: Još tri dana. Do iza Božića. Onda je kraj, jasno?!

Zatim se ponovno vinuo na tenk. A ja sam odlučio što prije dovršiti prskalicu, ali tri dana bilo mi je malo. A markirati nisam htio. Nisam htio još u posljednjem trenutku ući u rizik zbog markiranja. Zaremba bi smjesta, nakon dvadeset i četiri sata, iskrsnuo i počeo njuškati za onim pravim. Ili Addi. Pa ja sam ipak bio njegov najveći pedagoški uspjeh. Htio sam dovršiti prskalicu, tresnuti je Addiju na stol i onda otprašiti u Mittenberg pa, što se mene tiče, završiti tu školu. Na to sam spao. Ne znam, ruljo, da li to tko kuži. Možda sam se osjećao pomalo trulo, zbog Božića. Nije mi bilo osobito stalo do tog božićnog cincilina, i slično. «Narodí nam se«, i bor, i kolači. Pa ipak sam se osjećao nekako trulo. Možda sam i zato odmah otišao na poštu da vidim ima li u pretincu štogod od Williija. Inače sam obično gubao tek nakon završetka radnog vremena.

Bilo mi je odmah čudno kad sam u pretincu

našao ekspres-pismo od Williija. Umalo što nisam nestao. Najvažniji je odlomak glasio: ... Radi sa mnom što hoćeš. Nisam izdržao. Rekao sam tvojoj staroj gdje si. To da se ne začudiš kad se nacрта.

Pismo je putovalo dva dana. Znao sam što mi je činiti. Smjesta sam se okrenuo. Ako je iz Mittenberga pošla brzim vlakom, morala bi već biti tu, računajući vrijeme za put. Imao sam dakle još šansu do večernjeg vlaka. Kupio sam čitavu hrpu vrećica s mlijekom, jer mlijeko najjednostavnije zasićuje, i zatvorio se u kućicu. Zamračio sam sve prozore. Vani sam prije toga još ostavio cedulju: Vraćam se odmah!

Za svaki slučaj. To bi moglo biti od koristi i za prvi slijedeći bedasti buldožer, mislio sam. A onda sam se bacio na raspršivač. Počeo sam kopati ko luđak, ja, idiot!

– U ponedjeljak, dan prije Božića, nije došao na posao. Nismo se zbog toga osobito sneveselili. Bilo je nevjerojatno blago vrijeme, pa smo mogli dobro iskoristiti dan, premda nam je godišnji plan već odavno bio u džepu. Osim toga, Edgar je izostao prvi put otkako smo ga bili doveli natrag.

Tu sam imao sreću, ili kako se to već zove. Bio je to valjda jedini od mojih računa koji se ostvario. Na primjer, više ne shvaćam zašto

sam bio toliko siguran u svoju prskalicu. Ali doista sam bio siguran kao nikad. Misao s hidraulikom bila je logična kao ništa. Taj oblak od boje kod prskanja dolazi od zračnog tlaka. Ako on otpadne, a potreban je određen tlak bez zraka, stvar hoda. Glupo je bilo samo što na taj način nisam imao vremena napraviti potrebnu dizu. Morao sam čekati do završetka radnog vremena, najbolje dok se smrači, pa onda ukrasti Addijevu. Addijeva prskalica ležala je otpisana ispod naših kola za klopanje. Idući problem bio je skopati određen broj KS za obje tlačne stubline. Na sreću, zbilja sam mogao skopati elektromotor sa dvije dobre KS. Morao sam ga čak i prigušivati. Ne znam može li tko zamisliti što sve mogu napraviti dvije konjske snage kad im se pusti na volju. Možda netko opet pomišlja da je sve to bila igrarija, i slično. Nekakav hobi. To je bezvezarija. Ono što je klafrao Zaremba bilo je točno. Ta bi stvar bila prava senzacija, i tehnički i ekonomski. Otprilike kao što je bio pogon na prednje kotače kod automobila, ako tko kuži što je to. Zapravo, čak i za stupanj više. Čovjeka bi to moglo proslaviti, u svakom slučaju, u svijetu stručnjaka. Hitnuo bih je Addiju na stol i procijedio: »Daj pritisni na ovaj gumb!«

Mislím da on više ne bi došao k sebi. Onda bih sredio stvar sa Charlie i ispario. Mislím, ne bih je faktički tresnuo o stol. Za to je malo-pomalo postala prevelika. Polako je počela izgledati kao kakva stara močvarna pumpa na vje-

tar. Imao sam, doduše, sve što mi je trebalo, samo sve to skupa nije klapalo. Jednostavno sam morao početi fušati. Inače je ne bih bio dovršio do kraja života. Najviše mi je falila električna bušilica. Osim toga, motor je, naravno, bio građen na trista osamdeset volti. Pretpostavljam da je potjecao iz kakva starog to-karskog stroja. To znači da sam ga u kućici morao trafićem prvo podignuti za još dvjest a i dvadeset. Nadao sam se samo da je trafo koji sam imao u redu. Nisam imao nikakvog mjerila. To je vjerojatno bio drugi čavao za moj lijes. A pogotovu nisam imao vremena da negdje nekakav skopam. Osim toga, mjerila ne leže okolo poput kamionskih odbojnika. A ni ovi nisu, uostalom, ležali okolo, možda nisu bili ni stari, ali se do njih nije moglo doći ako se baš i htjelo. Oklopi su, doduše, morali biti deblji, zbog tlaka. Zbog toga bi doduše mlaz bio debliji, ali ionako sam htio početi s uljenom bojom. Oko dvanaest, uznapredovao sam toliko da sam trebao ugraditi dizu. Odgiljao sam prema gradilištu. Nisam mislio da sam već gotov i da će već kod prvog pokušaja sve biti u redu. Ali na taj sam način imao još cijelu noć za ispravke. Opet sam bio nešto mirniji. Mama se mogla nacrtati u najboljem slučaju tek sutradan do podne. Dala mi je još jednu priliku. Na gradilištu je bila kmica. Zaronio sam pod naš vagon-klopandus i počeo odvijati ovojnu maticu. Glupim slučajem, nisam imao boljeg alata osim papagajki. Osim toga, matica je držala

prokleto čvrsto. Dok sam je uspio olabaviti, oderao sam si skoro pol riti. Toga trenutka začuo sam u kolima Zarembu, bio je s nekom mačkom. O tome sam već govorio. Vjerojatno sam ih omeo. U svakom slučaju, kad sam se izvukao ispod kola, stajao je preda mnom i zarežao: No, kaje?

Stajao je tik preda mnom i zurio u mene. U ruci je držao onu našu malu sjekiru. Tada sam pretpostavio da je zaslijepjen. Međutim, u prasećim prorezićima vidio sam mu cerek. Na *toj* udaljenosti jednostavno me morao spaziti. Nisam se doduše ni pomakao. Svakome mogu savjetovati da se u takvoj prigodi ne pomakne. Po mom mišljenju, Zarembe je bio posljednji čovjek koji me vidio i koji je točno znao što se događa.

Na povratku nisam spazio ni psa. U to se doba moglo vratiti i u Mittenberg. Berlin je, uopće, noću izgledao kao Mittenberg. Sve živo visilo je pred telkačem. A ono nekoliko faca zgurilo bi se u parku ili kinu, ili su bili športasi i bili na treningu. Ni psa na ulici.

Oko dva diza je bilo u kraju cijevi. Polovicu uljene boje ulio sam u patronu. Zatim sam još jednom ispitao ukapčanje. Uopće, još sam jednom skužirao cijelu stvar. Ziker sam već rekao kako je izgledala. Samo se po sebi razumije da je tehnički nije bilo moguće zastupati. Ali je meni bilo stalo do principa. Mislim da je to bila moja posljednja misao prije no što sam pritisnuo dugme. Idiot, doista sam bio skinuo zvon-

ce s kućice. A mogao sam uzeti svaki normalni prekidač. Ali razmontirao sam zvonce samo da Addiju mogu reći: »Daj pritisni na ovaj gumb!«

Čujte, možda sam bio idiot. Posljednje što sam opazio jest da se rasvijetlilo i da ne mogu odmaknuti ruku od gumba. Više ništa nisam vidio. Moglo se dogoditi samo to da cijela hidraulika ne kopa. Na taj način napetost je, naravno, morala strahovito porasti, a ako netko tad na to stavi prst, više ga ne može povući. Tako je to bilo. Ruljo, svako dobro!

– Kad se Edgar nije pojavio ni u četvrtak, mi smo oko podne krenuli.

Na terenu je bila NM. Kad smo rekli tko smo, rekli su nam što se dogodilo. I da nema svrhe ići u bolnicu. Bili smo dotučeni. Zatim su nas pustili u kućicu. Prvo što mi je upalo u oči bilo je da su zidovi puni uljene boje, osobito u kuhinji. Još je bila mokra. Bila je to ona ista boja kojom smo bojili kuhinjske panele. Mirisalo je na boju i nagorjeli izolacijski materijal. Kuhinjski stol bio je prevrnut. Sve suđe u krhotinama. Dolje je ležao rastaljen elektromotor, zavijeni krajevi cijevi, komadi cijevi za zalijevanje vrta. Onima iz NM rekli smo sve što smo znali, ali neko rješenje sami nismo mogli smisliti. Zarembe je još rekao iz kojeg je Edgar poduzeća. To je bio kraj.

Toga dana nismo ni prstom maknuli. Sve sam poslao kući. Samo Zarembo nije otišao. Počeo je ispod kola izvlačiti naš stari raspršivač. Pretražio ga je, i onda mi je pokazao da nedostaje diza. Smjesta smo se vratili na Edgarovo zemljište. Dizu smo našli u kuhinji, u jednom komadu stare plinske cijevi. Pokupio sam sve što je još ležalo okolo, sve do najmanje sitnice. I ono što je bilo pričvršćeno za stol. Kod kuće sam sve to očistio od ulja. Preko Božića sam pokušao cijeli taj uređaj rekonstruirati. Zgodna slagalica. Nisam uspio. Vjerojatno je nedostajalo pola stvari, prije svega, uređaj za tlak, ili nešto slično. Još sam jednom pošao u kućicu, ali je već bila sravnjena sa zemljom.

Držim da je tako bilo i najbolje. Taj upad ionako ne bih preživio. U svakom slučaju, bio sam toliko daleko da sam gotovo kužio Old Werthera što više nije mogao dalje. Mislim, nikada u životu ne bih dragovoljno otegnuo papke. Objesio se na prvi klin i slično. To ne. Ali se zbilja nikada ne bih vratio ni u Mittenberg. Ne znam da li to tko kuži. To je možda bila moja velika pogreška: cijeloga sam života teško gutao. Jednostavno, nisam mogao ništa progutati. Uvijek sam htio biti pobjednik.

– Uza sve to, Edgarova mi aparatura ne da mira. Ne napušta me misao da je Edgar bio na tragu posve senzacionalne stvari, stvari koja čovjeku ne pada na um svaki dan. U svakom slučaju, nikakva fiksna ideja. Bez pogreške.

– A slike?! Vjerujete li da se nešto od toga još može naći?

– Slike? Na njih-više nitko nije ni pomišljao. Bile su pune boje. Bit će da su sravnjene sa svim ostalim.

– Možete li koju opisati?

– Ja se u to ne razumijem. Ja sam obični soboslikar. Zarembo je mislio da nisu baš nahoćad. Nikakvo čudo, uz onakva oca!

– Nisam ja slikar. Nikada nisam ni bio slikar. Ja sam statičar. Edgara nisam vidio od njegove pete godine. O njemu ne znam ništa, pa čak ni sada. Charlie, kućica koja više ne postoji, slike kojih više nema, i taj stroj.

– Više vam ne mogu reći. Nismo ga smjeli pustiti da sam prčka. Ne znam koja mu se pogreška tu potkrala. Prema onome što kažu liječnici, bila je to struja.

